

2 YILDA 1

9. ULUSLARARASI
İSTANBUL BİENALİ GAZETESİ
16 EYLÜL - 30 EKİM 2005
TARİHLERİ ARASINDA HER CUMA
RADİKAL İLE BİRLİKTE
MAVİ JEANS'İN DESTEĞİ İLE

7 EKİM 2005, CUMA
SAYI: 04

İÇ KULVAR
Charles Esche
Hikâye Anlatmak
>>> 6. SAYFADA

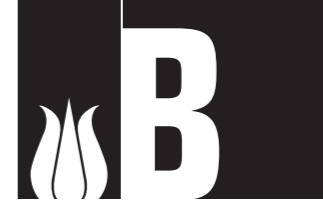
İÇERİDEN BAKIŞ
November Paynter
Peki, bu gerçek mi?
>>> 5. SAYFADA

İNANÇ SİCRAMALARI
Serra Ciliç
Perde Arkası: Prodüksiyon!
>>> 2. SAYFADA

KARNAVAL GÜLÜŞÜ
E. Osman Erden
Tophane'nin Arka Sokaklarında
Güncel Sanat
>>> 2. SAYFADA

İNCELEME *Tuhaf Yakınlıklar*
Başak Şenova
Aşırı Pozlanmış Kentin
Sahipsiz Aşkları
>>> 2. SAYFADA

SÖYLEŞİ
Alexandra MacGillp
Piivi Takala ile
Kahvehaneler Üzerine
>>> 3. SAYFADA

16 Eylül -
30 Ekim
2005

9.
ULUSLARARASI
İSTANBUL
BİENALİ

Avrupa Avrupa Duy Seslerini BU (SİZİ SİZDEN KURTARMAYA) GELENLERİN AYAK SESLERİ

Murat Işık, *İmkânsız*, 1995, tuval üzerine akrilik (4. Uluslararası İstanbul Bienali'nden).

VASIF KORTUN

3 Ekim yolunda İstanbul Bienali özellikle Avrupa basının yoğun ilgisini çekti. Sanki sergi yapmayı becerebilmek bile Avrupalı olmanın bir kıstası. Sanki, kültürel ilgilenmek, İstanbulluyu aniden muassır medeniyetler mertebesine eriştiriyor. Hem de Avrupa basını, tam da, yeni Avrupalıların, taşıp kendilerine ev belledikleri kentlerin müzelerine rağbet etmediklerinden dem vuruyor. Dolayısıyla, İstanbul Türkiye'nin bir özeti değil, Türkiye'den sanki çok farklı bir yer gibi tırmak içine alınıyor ve Avrupa'nın göçmen deneyimi ve Türkiye'nin başka kentleri kamusal hayatla ilgisizmiş gibi bir yargılamaya da yapılıyor. Oysa Avrupa müzelerinin kendi tarihlerine, ırkçılık ve ayrımcılığı nasıl kurumsal-laştırdıklarına bakmaları gerekiyor. Müzelerini yeni anlatılara açmadıkça, "saraylardan şahaneler" gibi sembolik sergilerle sıralanmış savdıkça Avrupa'nın batısı ve doğusu birbirlerini hiç mi hiç anlamamaya devam edecek. Öte yandan, hiçbir şekilde davetkâr ya da gezilesi olmayan, bir deponun hallicesi klasik Türkiye müzeleri ise izleyicisine hiç inanamamış olmanın faturasını kamuya çıkartmayı sürdürmekte.

İstanbul Bienali şimdiye kadar hiç gezilmediği kadar gezilip izleniyor. Öyle ki, Avrupa basının yoğun ilgisi bir yana, Türkiye'de bile köşe yazarlarına kadar sızıp, sergideki işler

hakkında televizyon programı olacak kadar magazin malzemesi oldu. Benzerleri arasında en avrupalı olmaya çalışmayan -yani arkadan gelip, zamanı yakalama çabasında olmayan, var olan modelleri aktarmayan- bu sergiye duyulan ilgi aslen, sergi modellerinin ve izleyiciye ulaşma araçlarının yeniden düşünülmesini zorluyor, bugün bütün Avrupa'da.

Bununla beraber yabancı gazete ve dergilerde yapılan söyleşilerde küratörlere en sık yöneltilenlerden biri de vazgeçilmez Avrupa sorusuydu. "Türkiye Avrupalı mıdır; hiç olabilir mi?" Bu soruların sergiyle bir alakasının olmadığı bilirse de. Venedik'te bienal yaptığımız zaman sadece bienal konuşuluyor, İstanbul'da bienal yaptığımız zaman ise Orhan Pamuk, AB ilişkileri, Kürt sorunu, demokrasi yani Türkiye'nin geleceği... Dolayısıyla, İstanbul'da bienal yapmak daha hayırlı.

Observer gazetesinde 2 Ekim tarihinde Jason Burke imzası altında yayınlanan bir yazı şöyle başlıyordu: "Haliç'in hemen üzerindeki tepede, dinamik İstiklal Caddesi'nde küçük bir sanat galerisi. Ferah mekân ve bembeyaz duvarları ile bu yoğun ve gürültülü kentte huzurlu bir adacık. Galeri bildiğimiz türden güncel sanat gösteriyor, 4 adet camelyafından yapılmış at ve bir dizi video. Ama eser çok daha nüanslı. Türkiye'nin, batısındaki kıta ve moderniteyle olan aşk-nefret ilişkisini birçok yazıdan daha iyi anlatıyor. Atlar 800 yıl önce Haçlılar tarafından Bizans'tan

çalınan Doğu Roma atlarının bir Türk sanatçı tarafından sembolik olarak geri getirilişi." Sergideki aşk-nefret ilişkisini keşfetmek için yazar çok uğraşmış olmalı. Belli ki, bu basit hata editörlerin de gözünden kaçmış. Söz konusu mekân pek de küçük olmadığını ve yılda en az 120.000 insanın geldiğini de biliyor olabilir tabii. Haliç'in İstiklal Caddesi'ne temel teşkil etmesi de yazıya egotik bir hava getirmiş. Tebessüm edin, bilin, ama kolaylıklarını yüzlerine vurmayın.

1 Ekim'de Bienalin Konumlandırma programı dahilinde Van Abbe Müzesi'nde açılan Eindhoven-İstanbul sergisi dolayısıyla gerçekleştirilen bir aşşam yemeğinde, kentin ileri gelenlerinden biri masasındaki Türk'ün Türk olduğuna inanamamış ve ardından, belki de pot kırıldığı düşünülüyorsa, ancak farkında bile olmadan, sürdürdüğü bir ırkçılıkla sohbet arkadaşı Türk'ün deri rengi ve oval yüz hatlarından bahsederek "ama, siz..." gibi sözlerle bahanesini ifadeye çalışıyordu. "Oysa siz", diyordu karşısındaki kişinin sesi "Bruegel'in resimlerindeki pancar suratlı köylülerden beri hiç değişmemişsiniz". Tebessüm etmeye devam edebilirsiniz, ama Atatürk Havaalanı'nda, gümrük polisinin Nijeryalı göçmenleri görünce, "çukulatalar geliyor, herkes iş başına" diye haykırdığını duyduğunuzda fikriniz değişebilir. AB yolunda her iki taraf da hizaya gelecek. •

Dinlenen bienal, koşan müze: Bir müzebienal olarak Eindhovenİstanbul

Eindhovenİstanbul sergisi müze ile bienali kavramsal ve fiziksel anlamda ilk kez bir araya getiriyor.

1 Ekim'den 2006 Ocak ayının sonuna kadar sürecek olan ve küratörlüğünü Eva Meyer-Hermann ve Charles Esche'nin üstlendiği Eindhoven kentindeki Van Abbemuseum'da yer alan Eindhovenİstanbul adlı sergi, İstanbul Bienali'nin 18 yıllık geçmişinden seçilenlerin yanı sıra müzenin koleksiyonundan derlenen ve benzer temaları paylaşan yapıtlardan oluşuyor. Yerleştirme, heykel, video projeksiyon, pentür ve desenlerden oluşan sergideki yapıtlar uluslararası 40 sanatçıya ait. Bu bağlamda daha önce bir araya gelmemiş olan yapıtlar, bir yandan düşünsel bir İstanbul koleksiyonu oluştururken diğer yandan da tüm önemi ve özelliğine rağmen geçiciliği önlenemeyen o önemli etkinliğin de belleğini yansıttıyor: dünyanın en önemli kentlerinden birinde gerçekleştirilen bienali... >>> 5. SAYFADA

Hazan Mevsimi...

Mika Hannula'dan Johanna Billing'in *Sihirli Dünya'sı* üzerine >>> 3. SAYFADA

Çeviride Nasıl Kaybolduk...

Pelin Tan'dan *Çeviride Kaybolanlar* atölye çalışması üzerine >>> 4. SAYFADA

Uzay Gemisinden Halk Otobüsüne...

Murat Odabaş'ından Bienal üzerine >>> 6. SAYFADA

Cerith Wyn Evans
>>> 2. SAYFADA

Pavel Büchler
>>> 2. SAYFADA

Otto Berchem
>>> 5. SAYFADA

Üstte: Otto Berchem, *Welcome to Europe, Now Go Home*, 2004.
Solda: Burak Delier, *İsimsiz*, 2005, fotoğraf.

Perde Arkası: Prodüksiyon!

Farklı sergi okumaları için el altından sorular

Belediyeler,
ustalar ve
komşularla yaşanan
günlük ilişkiler,
üretim sürecinin
içinden, sanatın
"aktör"lerinin
sorularına yeni
sorular ekler ve
genellikle de
bu soruların
yanıtlanmadan bırakır.

www.leaps-of-faith.com

SERRA CİLİV*

Prodüksiyon ekibi, bir güncel sanat sergisindeki küratör ve sanatçıların sokaktaki yüzüdür ve belki de daha da önemlisi, kulağıdır. Prodüksiyon ekipleri genellikle, sergilerin "asil" aktörlerinin, yani sanatçı ve küratörlerin, düşünmek durumunda kalmadığı ufak tefek detaylarla ilgilenirken, sergi kataloglarına hiçbir zaman geçmeyecek olan yorum ve yaklaşımları ilk bilen onlardır.

Bu alternatif öyküler çoğunlukla perde arkasında kalmaya mahkumdur. Zira sergilerin açıklanan politik duruşlarının arkasındaki günlük çıkmazlar prodüksiyon ekiplerince çözümlenir ve çoğu zaman sanatçılara bile ulaşmadan "sergi ekibi anları" kıvamında rafa kaldırılır.

Sermaye ile sanatın ilişkisini kuranlar da genellikle prodüksiyon ekipleridir. Uzun süren sponsorluk araştırmalarında küratör ve sanatçıların planlarını "sponsor diline" tercüme edip içerikten taviz vermeden destek almak kritik bir noktadır.

Alınan tüm izinler de prodüksiyon ekiplerinden geçer. Bir binanın cephesine bir iş yerleşmek istiyorsanız, binanın tüm sakinlerini ikna edebilmeli ve onlarla evlerinde çay içerken, özel müzelerinin bir parçasını "rica" karşılığı kullanacak olduğunuzu bilmelisiniz. Kamusal alanlar ise, belediyelerin tüm politikalarına hüküm olmayı ve tüm cümleleri dikkatli kurmayı gerektirir.

On olarak, prodüksiyon ekipleri, ustalarla birlikte çalışır. Taktir eder-siniz ki, özellikle güncel sanat söz konusu olduğunda, işin detaylarını yaran ustaların söyledikleri her zaman sanatçılara tercüme edilebilecek türden yorumlar değildir, ancak

işlere samimi ve ilginç bakış açıları getirebilirler.

İnanç Siçramalan sergisinin fikrini ortaya atan Rana Zincir ile birlikte gerçekleştirdiğimiz iki buçuk senelik hazırlık süreci de pek çok ufak tefek öyküden alternatif bir sergi tarihi çıkaracak kadar zengindi.

Özellikle hatırlayalım. Sergimizin adı "İnanç Siçramalan: Yeşil Hat ve Lefkoşa için Uluslararası Bir Sanat Projesi." Kıbrıs'tan ve farklı ülkelerden takriben 5.000 kişinin gezediği, Kıbrıs ve uluslararası basında geniş yer alan sergi, Kıbrıs dahil dünyanın farklı ülkelerinden 22 sanatçının ve Kıbrıs'tan 30 farklı paralel projenin eklemeliği bir etkinlikti.

Sergi kurulum sürecinin ilk haftasının sonunda 45 yaşlarında, demirci ustası olan Mervan Usta, tüm işler hakkında fikir sahibiydi. Artlab adlı İngiliz grubun işi, Yeşil Hat üzerinde 1974'ten bu yana kapalı duran bir baskı stüdyosu ve kitapçı dükkanının açılmasına ve içeride o gündüze kadar hiç el sürülmemiş malların sanatçıların getirdiği fotoğraflarla birlikte bir yerleşime haline getirilmesine dayanıyordu. Artlab, dükkan sahibinin bıraktığı radyonun kanalını bile değiştirmeden devamlı olarak çalışmasını istemişti. Mervan Usta, mekânın rahatça izlenebilmesi için demirden bir platform yapmakla yükümlüydü. Platformu yerleştirirken bizlere döndü ve şöyle dedi: "Ruhu sad olsun. Acaba kendisi ister miydi?"

Belediye: Bir kent in iki belediyesi varmış. Sergi organizasyon ekibi hem Belediye No. 1 ile hem de Belediye No. 2 ile işbirliği yapmalıymış. Önce her iki belediye de "tamam" demiş ve ilk etapta yardımını esirgemiş; sonra bir tanesi demiş ki, "o girerse, ben girmem." Bunun üzeri-

ne her iki belediye in logoları da çıkarılmış, herkes herkese küsmüş. Belediyeye gidilmiş, bol bol çay içilmiş, "biz bu sergiyi 1974'ten beri kurmaya çalıştığımız dengeleri kurabiliriz zannettiğimiz, ama kuramadık, logolar da bu yüzden çıkarıyoruz, çok pardon" denmiş. Ama belediye yine de küsmüş. Sonra belediye, Kıbrıs sanatçılarından birinin işini "çevreye zararlı" bularak vinciyle gelip kaldırmış, Kıbrıs sanatçıları ayaklanmış, gazeteler "Belediye in buldozerleri sanata karşı!" demişler.

Komşular: Sergi açılış partisi. Ledra Palas geçiş noktasının yanındaki sokakta, serginin tüm ekibiyle artık içli dışlı olmuş Ahmet Bey'in Hamur adlı lokantasındaydı. Partiyi yapabilmek için prodüksiyon ekibi tüm komşulardan izin almış, "Gece 12'ye kadar buradayız, sizleri de bekleriz" denilmiş. Gece saat 10.30 suların, üst katlardan bir çığlık yükseliyor: "Go home, we don't want you here!"

İnanç Siçramalan sergisinin birincil amaçlarından bir tanesi, izleyicileri son dönemde adada yaşanan sosyo-ekonomik ve kişisel dinamikleri düşünmeye davet etmekte.

Sergi katalogları işlerin fotoğraflarını, sanatçıların ve işlerinin isimlerini zikreder ve küratörlerin ortaya koymak istediği soruların altını çizer. Belediyeler, ustalar ve komşularla yaşanan gündelik ilişkiler ise, üretim süreçlerinin içinden, sanatın "aktör"lerinin sorularına yeni sorular ekler ve genellikle de bu soruların yanıtlanmadan bırakır. Bu sorular, ister istemez, özel hayat, devlet-sanat ilişkisi, makro politik dinamikler ve milliyetçilik gibi konulara değeri ve geçer. Çoğunlukla da bir yerlere yazılmaz. ●

* Kolektif Prodüksiyon

KARNAVAL GÜLÜŞÜ

Tophane'nin Arka Sokaklarında Güncel Sanat

E. OSMAN ERDEN

Flying City'nin enstalasyonundan ayrıntı

Pavel Büchler'in enstalasyonundan ayrıntı

Tintin Wulia'nın videosundan

Tütün Deposu'nda sergilenen çalışmalar içinde Johanna Billing'in bir başyapıt olan videosu, Pavel Büchler'in ilginç yerleşimi ve kent sorunları üzerine kaygılanan Uzakoğlu sanatçıların çalışmaları diğerleri arasında dikkat çekiyor.

Stockholmli sanatçı Johanna Billing'in "Sihirli Dünya" adlı video çalışması bu yılki bienalin belki de en etkileyici işi. 1968'de Sidney Barnes

tarafından bestelenmiş "Magical World" adlı şarkıyı söyleyen Hırvat çocukları kendi sihirli dünyaları ile gerçek dünyanın çelişkisi üzerine kurgulanan video farklı okumalara da açık.

Charles Esche'nin sergi etiketine yazdığı üzere, Avrupa Birliği'ne girmek isteyen Hırvatistan'ın aşına olmadığı bir kültüre olan yabancılığı, çocukların anlamadığı bir dilde şarkı söylemelerinden kaynaklanan rahatsızlıkları anlatılmaya çalışılıyor. Sanatçının videosunda bu sorun üzerine kaygılanıp kaygılanmadığı bir yana, dar bir politik ve kültürel çerçeveye sığdırılan söz konusu yorumun, videonun içerdigi derinliği kapsayamadığı söylenebilir. "Sihirli

Dünya", ister istemez geçen sene Kuzey Osetya'nın Beslan kentinde gerçekleşen okul baskınında teröristlerle devlet arasındaki şiddet döngüsünün kurbanı olan çocukları da hatırlatıyor. "Magical World"ün etkileyici melodisi, çocukların şarkı söylerken yaptıkları ufak jestlere ayrıntılı bakış, gerçek dünyanın bir çocuğun sihirli dünyasının karşısındaki iç karartıcılığına yapılan güçlü vurgular, veli ya da öğretmen olan yetişkinin çocukların bulunduğu mekânın penceresinden dış dünya

başıyor. Bu anlaşılmaz zor, karmaşık yerleşime, uluslararası sermayenin Türkiye'ye akmaya başlaması ile aynı tarz kentsel dönüşüm projelerine maruz kalan İstanbulluların, bir direnç biçimi olarak alternatif projelerin üretilebileceğini görmesi açısından önem taşıyor.

Tintin Wulia ve Flying City'nin kent meselelerine değinen çalışmalarının, bienal için yoktan var edilen mekânların arasında en dikkat çekici olanı Tütün Deposu'nda sergilenmesi ayrı bir önem taşıyor. Galatoprot Projesi ile birlikte metneleştirilme sürecine giren Tophane'nin ileride silinecek olan bugünkü özgün dokusuna bienal vesilesiyle tanık olunması, küratörlerin bienali düzenlerken güttüğü kaygularla birebir örtüşmekte. Zira bina- dan çıkarken kulağına gelen zurna ve davul seslerinin yerini ilerleyen yıllarda büyük ihtimalle Fransız chansonları alacak. ●

The Castle

Just listen to me, sir. Herr Klamm is a gentleman from the Castle, and that in itself, without considering Klamm's position there at all, means that he is of very high rank. But what are you, for whose marriage we are humbly considering here ways and means of getting permission? You are not from the Castle, you are not from the village, you aren't anything. Or rather, unfortunately, you are something, a stranger, a man who isn't wanted and is in everybody's way, a man who's always causing trouble, a man who takes up the maid's room, a man whose intentions are obscure, a man who has ruined our dear little Frieda and whom we must unfortunately accept as her husband. I don't hold all that up against you. You are what you are, and I have seen enough in my lifetime to be able to face facts.

Pavel Büchler,
Şato (Sade İngilizce)
2005
Ses Enstalasyonu
Tütün Deposu'ndaki
yapıttından

Şato

Şato
Dinleğin.
Bay Klamm şatodan bir bey.
Siz nesiniz?
Şatodan/köyden değilsiniz.
Bir yabancısınız.

Aşırı Pozlanmış Kentin Sahipsiz Aşkları

Hatice Güteryüz'ün kitap ve video projesi "Tuhaf Yakınlıklar" üzerine bir metin.

"Arayışın ruhu beni bir yere ait olma duygusundan ve gerçekliğinden uzaklaştırdı; bana çok tanıdık olan sokakları arşınlarken dahi böyleydi bu. Suçlu olan, gözler aracılığıyla oluşan görüntülerin yarattığı düşüncelerdi; beni evimden, mahallemden, kentimden ve ait olduğum ülkeden alıp, farklı görüntülere sahip manzaraların girdabına attı, kimileri gerçek ve kimileri hayali ve kimileri arada kalan, hiç var olmamış ve gelecekte de hiç var olmayacak gerçeklerin girdabına." HATİCE GÜLERYÜZ

BAŞAK ŞENOVA

Kent kesitler halinde akıyor. Sabit kameranın donduramadığı bu kesitlerin baş döndüren hızını, tamdık tesadüflerle bezeli hikâyeler yavaşlatıyor. Kent sonsuz hikâyeler barındırıyor. Kente ayak basan herkesin kendi hikâyesi var; kent hikâyeleriyle çoğalıyor; kalabalıklaşıyor; ancak ona yerleşmeye yeltenen hikâyelerin kaydına yer veremezsiniz akıyor. Kentin, uyuştururken hezeyanlarla uydurduğunu tuhaf bir alışkanlığa dönüşüyor. Kendini konumlandırmanın imkânsızlığında, durmaksızın mekânları, insanları, durumları algılamaya çalışmak, her daim uyanık kalmaya çalışmak, kent bir uzaklaşıp, bir yakınlaşıyor.

Kent akıyor. Tüm kent gezip, görmek başlı başına tahayyülü zor bir istek. Hiç durmayan bu kent yakalamak imkânsiz. Sürekli hareket eden, genişleyen devasa bir yaratığın üzerinde yaşamak, durmaksızın dengede kalmaya çalışmak kendini ilişti- rilmeye çalışmak: Bu yaratık sürekli olarak ona ilişenlerle dölleniyor, doğuyor, doğurduklarını yiyerek büyüyor. Bu garip metasayonun sonucu olarak dev metabolizmada sürekli olarak krizler oluşuyor, darboğazlar ortaya çıkıyor. Tıkanan damarların üzerinden yeni başka damarlar deli sarmaşık gibi atlayarak alttaki ucube- yi örtüyor. Daha ne kadar sürer, devin hayat enerjisi buna daha ne kadar yeter, bilmeziz. Ama üzerindeki- ler, bu olayı puflyarak kıvrana, dumanlar saçan, türlü türlü baş

döndüren kokular saçan, karanlıkta olağanüstü ışıklar saçarak büyüten yaratıktan can çıkmadıkça ayrılmayacak gibi. Onun alışkanlık yaratan çekiciliği, hipnotize eden tekinsizliği uzak diyalardan gelenleri de içine alıyor. Yaratığa kimin daha yakın kimin daha uzak olduğu, bu yakınlaşmaların ne kadar süreceği, kimin kimi terk edeceği birbirine karışıyor. Bu kentte herkes kendi hikâyesinin götürdüğü yere kadar kente ait.

Kente dair hikâyeler birikiyor. İstanbul'da yaşamak, metruk bir evin gözden uzak köşelerinde birinde bulunan parlak bir kutunun yarattığı heyecana benzeyen tekinsiz ama sabırsız bir duygu barındırıyor. Daha önce içinden pervasızca geçilen saydam hayatlar her an biçim, renk, beden kazanabiliyor. Birinin algısından, birikiminden, dikkatinden kolayca kaçanlar bir başkasının tüm hayatını oluşturabiliyor.

Kentin belleğinde iz bırakmadan hikâyeler akmaya devam ediyor. Üç- lesine yüklenmiş bir kent ki burası, filtreleme çabalarının, ayrıntıların ayrımsayarak tümünü kavramaya çalışmanın, durmaksızın ürettiklerini tüketmeye uğraşmanın, ona bir parçası olarak asılmanın sonu olmayan bir uğraşa dönüşmesi kaçınılmaz bir öngörü. Belki de bu nedenle başkalarının deneyimleri üzerinden süzül- en, söz ve yazıyla damıtılan birikimler kenti algılamamızın en kestirme yolu. Üst üste binmiş binlerce katmandan bazıları görmeye başlamamızın ilk adımı hikâyelere kulak vermek.

Anlatılardan peşi sıra hareket eden

Hatice Güteryüz'ün video ve kitap projesi hikâye örgüsünü birininin üzerine katıyor. Her biri diğerinin ayrıntılarını okunabilir kıyor. İzleyicilerin kendi imgelemleri, aktarılan, anlatılanlarla derinleşiyor, kimi kez dönüşüyor.

Bir tek bakışın ya da algının kavraması imkânsiz imgeler ve kelime-

lerle örülü anlatılar bu kez videodan ve kitaptan akıyor. Bu anlatıların içinde farklı bakış noktaları kent in üzerinde keşif ediyor; saydam katmanlar okunur hale geliyor. Artık anlatılarla özümlenenler günlük algının ötesine geçmeye başlıyor. Zaman ve mekânlar birbiri içinde eriyor. Bu gökssel bakış nokta-

sı her şeyi gören ve duyan tamsal algının peşinde yükseliyor. Duygu hep aynı yerde düşülenmekte: Bir türlü sahiplenilemeyecek bir kente duyulan saplantılı bir aşk.

Her bir hikâyeye kente dair okuların sunarken, anlatıcının kendisi, peşinde sürüklediği birikim ve duyu- sal kayıt hakkında saklı köşelerden

Gazel, "Uykudan açtım gözümü..."

Hâbdan açtım gözümü nâğâh kaldırdım seri
Karşıma gördüm durur bir mah- cehre dilberi
Taliim sa'd oldu yahut kadre erdim galiba
Kim mahallem içre gördüm gece doğmuş Müsteri
Nur akar gördüm cemâlinde egerçi zâhirâ
Kendisi benzer Müselmana libası kâfiri
Gözümü açıp yumunca oldu çeşminden nihân
Söyle teşhis eyledim kim ya melektr ya da peri
İrdi çün âb-hayata Mihri ölmez haşredek
Gördü çün şeb-i zulmetinde ol ağan İskenderi
Mihri Hâturn

Çevriyazı

Uykudan açtım gözümü ansızın kaldırdım başım
Karşımda durur gördüm bir ay yüzü güzeli
Kismetim kutlu oldu ya da itibarlandım galiba
Ki mahallemde geceleğin Müsteri yıldızım doğduğunu gördüm
Yüzünden nur akan gördüm ise de
Kendisi Müselmana benziyor, giysisi ise kâfir giysisi
Gözümü açıp yumunca gözümün önünden kayboldu
Söyle belirledim ki, sevgili ya melektr ya da peri
Mihri kıyamete dek ölmez, çünkü o ölümsüzlük suyuna erdi
Gördü, çünkü o gece karanlığında apaçık İskenderi'

Cerith Wyn Evans
Ayrılmâ ve Birleşme 05,
(gazel, "Uykudan açtım gözümü..." Mihri Hâturn), 2005.

Cerith Wyn Evans Antrepo No: 5'teki çalışmasında İkinci Dünya Savaşı boyunca düşman uçaklarına karşı Avrupa göklerini taramak için kullanılmış Amerikan Ordusu'na ait bir uçaksavar projektöründen yararlanıyor. Wyn Evans, söz konusu makineyi daha önce iki kere kullanmış, her defasında özel olarak seçilmiş bir şiiri Mors şifresi ile yayınlamış. Ayrılmâ ve Birleşme 05'te Mihri Hâturn'un gazeli, bir şifreye ve sonrasında işiğe dönüşüyor.

Kahvedeki Yabancı

Pilvi Takala ile
Bienaldeki projesi üzerine...

“Gerçekten, benimle aynı dili konuşmayan insanlarla çalışmak ve bir üçüncü şahıs aracılığıyla işleri yürütmek oldukça tuhaf ama yine de ilginç bir deneyim oldu.”

ALEXANDRA MACGILP

Bienal için geliştirdiğiniz projenin arka planından biraz bahseder misiniz?

İşe, son derece yerel bulduğum, erkekler için yapılmış, oturma odalarına benzeyen, her gün belli saatlerini orada geçiriyor gibi göründükleri kahvelere giderek başladım. Bir misafir, kayıp bir turist ya da fahişe muamelesi gördüm, çünkü oraya ait olmadığım çok aşikardı. Her ikisi de her gün aynı grupta oyun oynayan, iki farklı kahveden, aynı isimde iki adam bulmanın kolay olacağını düşünmüştüm. Bu iki adamdan bir genelğine yer değiştirmelerini isteyecektim. Her zaman yaptıkları şeyleri yapıyor olacaktı, fakat şehrin öteki yakasında ve yeni insanlarla. Avrupa ve Anadolu yakasındaki kahvehaneleri iki hafta boyunca dolaştık ve bir Yedikule’de, diğeri Üsküdar’da, bunu yapmaya yanaşan iki Mehmet bulduk. Fakat tesadüfen olay tarihinde, her iki Mehmet’in de sorunları oldu. Biri besin zehirlenmesi geçirdi, diğeri de İstanbul’a dö-

nüş yolunda sıkıştı kaldı. Her iki film ekibi de buldukları kahvehanelerden birbirlerini tanımayan başka iki kişi bulmaya karar verdi, bunun üzerine değişimi gerçekleştirmek üzere Yavuz ve Ömer’i bulduk.

Erkek kahveleri ile ilgili olarak, üç Türk kadınıyla bir aksiyon ya da performans biçiminde gelişen bir başka projem daha var. Sanki her gün bu oyunu oynuyormuş gibi davranarak değişik kahvehanelere gidip okey oynadık. Erkek gibi giyinmiştik ve hepimizin kısa saçlıydık. Bu yerlere kadınların gitmesi normal koşullarda istisnai ve mekâna uygun olmayan, tartışma götürmez bir durum. Yalnız başına buralara uğramam ise sadece zararsız bir kaza olarak görünmektiydi. Diğerleri gibi buralara arkadaşlarıyla oyun oynamaya giderek biraz ortalığı karıştırmak istedim, böylece insanlar, bu durumu kabul edip etmeyecekleri konusunda bir karar vermek durumunda kalacaktı. Biz oradayken insanların reaksiyonları belli belirsizdi, ancak biz ayrıldıktan sonra zaman zaman ufak çaplı bir tartışma yaşanmaktaydı. Bu tip

durumları kaydetmek çok zor olduğundan asistanım çantasındaki gizli kamerayla filme alıyordu.

Ömer ve Yavuz rolleri değişince neler oldu?

Yolda kahve kültürü ve oyun üzerine konuştular. Ömer kazanma konusunda bir hayli takıntılıydı, Yavuz ise daha çok, neden insanların yeni yerlere gitmediği ve özellikle de oyun oynamadığı üzerine konuştu. Kahvede bir yabancıyı oynamaya katılmanın imkânsiz olduğunu, katılmış olsa bile, kazanmanın kabul edilemez olduğunu anlattı. Dönüş yolunda deneyimlerini konuştular. Her ikisi de yeni bir yerde oynamayı, ortam hazırlanmış olduğu ve durumla ilgili bulmuşlardı. Her ikisi de kendi oyun tarzlarının diğerlerinden farklı olduğunu ve bunun kazanmalarının nedeni olduğunu söylediler. Onlarla birlikte oyun masasına oturmuş olan diğerleri de buna benzer noktalara işaret etmişlerdi. Yer değiştirme esnasında benim göremediğim ya da anlayamadığım daha çok şeyin

olmuş olması da muhtemel. Sadece dil ya da oyuna özgü söylemler nedeniyle kaçırıldığım pek çok ayrıntı oldu.

Bu kahvehanelerin neye benzediğinden bahsedebilir misiniz biraz?

Kahvelerin çoğunun oraya her gün uğrayıp, arkadaşlarıyla buluşan, okey, 51 ya da bir başka oyun oynayan belli bir müdavim grubu var. Daha yaşlılar için burası zaman geçirmekten daha fazla anlam taşıyor. Önceleri işten sonra geldikleri bu yerlerde emekli olunca neredeyse bütün gün geçirebiliyorlardı. Bir kere bir kahveye gitmeye başladınız mı, müdavim olursunuz ve yeni yüzler nadiren size katılırlar. Bazı mekânlarda içeri giren, çıkan, sohbet eden, oyun oynayan, televizyonu olan yerlerde maçları ve at yarışlarını seyreden insan kitlesi daha fazlaydı. Bunların yanı sıra yaşlıların yalnızca oyuna konsantre olduğu mekânlara da mevcuttu. Kuzguncuk’ta oyun arkadaşlarını altı saat boyunca bekleyen ve başkalarıyla kesinlikle oynamayan bir adamla tanıştık.

Bir kahvehaneye ilk girdiğiniz anı hatırlıyor musunuz?

Gittiğim ilk kahvehane Ömer’in de gittiği, Yedikule’deki İpek Café’ydi. Bütün gün boyunca kahvehanelere dışardan bakarak dolaşmıştım ve en sonunda içeriye girmeye karar verdim. Oramın atmosferi hoşuma gitti. Dost canlısı fakat tacizkâr olmayan, rahat tavırlı yaşlıların çoğunlukta olduğu bir mekândı. Bir çay söyledim ve bir sigara ve yalnız bir kişi bana Türkçe olarak bir şeyler sordu.

Kahvehanelerle ilgili sizi cezbeden neydi?

Kahvehaneler fazlasıyla gündelik ve fazlasıyla Türklere özgü olmakla birlikte benim için çok da egzotik değiller. Her nedense bu yerler hem çok tandık hem de yabancı hissettirebiliyor. Benim için, genç ve yabancı bir kadın olarak buralara girmenin ne kadar zor olduğunu görmek ilginçti. Çoğu yer genelde cana yakın bulmama rağmen, içeri girmek çok da doğal değildi. Sanırım o ilk yerde beni cezbeden buydu ve bu nedenle oralara gitmeye başladım. İstanbul’da ne kadar kaldınız bunun

için? Kent yaşamını nasıl buldunuz?

Üç buçuk ay kaldım. Bu benim İstanbul’a ilk gelişimdi ve gerçekten çok hoşuma gitti. Yaşadığım yarım milyon nüfuslu Helsinki’nin tama-

myla zitti. İstanbul her şeyin mümkün olduğu bir yer gibi görünüyor. Gerçek anlamda çalışmaya başlamam bir ayımı aldı ve şu anda, daha da uzun süre kalmalı ve daha çok iş

yapmalıydım diye düşünüyorum. Üç ay kısa, fakat kendini evindeymiş gibi hissetmeye başlamak için de yeterli bir süre. ●

[Çeviren: Meral Camcı]

Pilvi Takala’nın Deniz Palas’taki Değiş Tokuş (The Switch) adlı videosundan.

Hazan Mevsimi – Johanna Billing’in Sihirli Dünya’sı

[B]iraz fazla aşırı değil mi? İyicil bir bakış açısıyla sosyal pornografi olarak da değerlendirilebileceğimiz duruma fazlasıyla yakın değil mi?

MIKA HANNULA

Bu yılki bienal mekânlarından olan eski Tütün Deposu’nda, zemin katının kuytu bir köşesinde tuhaf bir şey buluyoruz; her nedense, oraya uymayan bir şey. Son derece özgün bir parçayı söylemeye ve çalmaaya çalışan bir grup çocuğa odaklanmış, güzel ve vakur bir video çalışması ile karşılaşılıyor. Gördüğümüz, aslında çoğumuzun kasıtlı olarak görmekten kaçındığı ya da düpedüz görmezden geldiği bir şey. İçinde bulunduğumuz şu hazan mevsimi boyunca herkes bir mendile ihtiyaç duyuyor. Hafifçe nemlenmiş gözleri ve kesinlikle sıcak bir aile ocağı olan şaşkın bir izleyici kitlemiz var.

Fakat bekleyin! Neler oluyor? Bir çocuk müzik grubu mu dedim? Sahnedeki bir grup ah-ne-tatlı-çocuklar-herhangi bir yerde ve her yerde olabilecek bir kültür merkezinde şen şakrak bir şarkının provasını yapıyorlar. Onların inanılmaz derecede ciddi fakat şaşkın yüzlerini görüyoruz. Heyecanlarını, kendilerine ait olmayan bir dilde gösteri yapıyor olmanın sıkıntısını hissediyoruz. Ka-

meranın hareketini takip ediyor, son derece umarsızca klasik pop/rock kliplerinden ödünç alınmış bir kurguya adapte oluyoruz. Anlatının doğrusallığı kırılmış olmakla birlikte olayın bütünselliği şarkının gerçek süresi ile korunmuş ve çerçeveselenmiş. Bir başlangıcı ve sonu olmakla birlikte, video çalışmasının asla sona ermeyen tekrarı söz konusu. Ve, evet, arada bir yerde, yavaş yavaş kurulan, ince bir ayrıntıdan bir sonrakine, bir yüzden diğerine yumuşak geçişlerle, neredeyse okşayan bir kurguyla bir araya getirilen süreci fark ediyorsunuz.

Bu biraz fazla aşırı değil mi? Haklı bir sebeple sosyal pornografi olarak da değerlendirilebileceğimiz duruma fazlasıyla yakın değil mi? Düşsel bir kamusal alandaki büyükbaba ve büyükanneler için tasarlanmış herhangi bir ürüne fazlasıyla benzemiyor mu?

Sihirli Dünya filmiyle Johanna Billing gerçekten yürek dağıtayan ve bol bol göz yaşartan bir sonuç elde etmeyi başarmış. Derinlerde bir yerlerde yerleşmiş sinsi eğilimlerimizin tersine, onun tarzında, yaklaşımında ya da sonuçta ortaya çıkan filmde yanlış olan bir şey yok. Aksine, biz-

lere sonsuza dek kaybolduğunu düşündüğümüz geçmiş zamanların ve temaların güncel sanat tarafından nasıl da aşınlabileceğini gösteren harika bir örnek sunuyor.

Billing’in çalışması ve çocuklara ilişkin duygusal imgeler seli arasındaki temel farklılık şu: kendi dışımızda günden güne olan bitene tanıklık etmekten başka seçeneğimiz kalmamışken, çocuklarla ilgili temel imgelerin çoğunluğu ticari kullanım için yaratılıyorken, Billing’in çalışması bir meta değil. Bize umutsuzca bir şeyler satmaya çabalamıyor. Bir şeyin promosyonunu yapmıyor. Bir sosyal meseleye ya da politik gündeme eklemeleniyor. Onun filmi bir sanat yapıtı.

Bir sanat yapıtı olarak, Sihirli Dünya kutsal ya da yukarılarda bir yerde değil. Gündelik gerçekliklerimizden kopuk değil; burada ve şimdiye dair; şaşkırtan bir sadelikle burada ve şimdiye dair. Bağırıyor, yalvarmıyor. Kendi alanında ender rastlanan bir atmosfer yaratmayı başarıyor. Göstermek ve bağırma basmak istemesi, hazan mevsimine yakından, daha da yakından bakma yürekliliğine sahip olması anlamında

da özgün.

Sihirli Dünya’nın çok cesur bir çalışma olduğuna inanıyorum. Bu tam da zamanımızın gelgitlerine karşı durmayı başarabilen bir medeni cesaret örneği. Bu, yaşam dünyamızın ticarileştirilmesine bir karşı duruş olmakla birlikte satın alınmayı, satılmayı ve dönüştürülmeyi sessizce durup kabullenen bir duruş

da değildir. Aksine, Billing bizlere alternatif bir duruş öneriyor. Sevimli ve yapmacık ama yine de önemli görünen bu temel kavramlar ve duygular ile başa çıkmanın nasıl olup da sadece mümkün değil, aynı zamanda ve hatta tercih edilebilir olduğunu gösteriyor. Onları geri kazanmaya ihtiyacımız var. Bu sözleri ve duyguları yeniden kullanmaya tam da şim-

di ve tam da burada ihtiyacımız var. Hem bireysel hem de kolektif açılarından umudun ne olduğunu tanımlayan alternatif bakış açılarımıza ihtiyacımız var. Aşkın ve nefretin, sefaletin ve zevkin alternatif versiyonlarına ihtiyacımız var. Sıradan ve tek yanlı sloganlara dayanmayan versiyonlara, içsel gerilimlerin ve sevgi dolu çekişmelerin karakterize ettiği

varoluş biçimlerine ihtiyacımız var. Billing’in filminde en büyük etkiyi cover olarak seçtiği şarkı yaratıyor. Bu seçimiyle, Billing ünlü yönetmen Tarantino’nun izinden gidiyor. Her ikisi de tekrar tekrar dinlenmeyi ve tanınmayı hak eden geçmişin şarkılarına tekrar hayat veriyorlar. Billing’in çalışmasıyla sıyahı Amerikalı şarkıcı Sidney Barnes’in 1968’de yaz-

dığı özgün şarkı yeniden canlanıyor; yeniden doğmayı kesinlikle hak eden bir şarkı. Bu şarkı yüzünden yardım istemek dışında elimden bir şey gelmiyor. Bu bir dilek. Dışarıda bir yerde birileri var. Lütfen, lütfen sayın postacı. Sihirli Dünya’nın özgün versiyonunun kopyasına sahip olan veya ödünç alan kimse var mı? ●

[Çeviren: Meral Camcı]

Johanna Billing’in Tütün Deposu’ndaki Büyülü Dünya (Magical World) adlı videosundan.

Çeviride Nasıl Kaybolduk: Ev Sahibi ya da Misafir Olmak

“Herhangi yeni bir kent ideolojisine ya da temiz anlamlar ile donanmış kent ütopyalarna ihtiyacımız yok – bırakın insanlar tahayyül ettikleri kendi kentsel mitlerini oluştursunlar.” M. CASTELL

PELİN TAN

“Çeviride Kaybolanlar” başlıklı öğrenci atölyesi, farklı dil ve kültürlerden 68 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirildi. Atölyenin sonuçlarından öte, münakaşa ve müzakere ile geçen “süreç” herkes için çok önemli ve öğreticiydi. Ortak dilimiz kötü, gurur duyduğumuz Mika Han-nula’nın da belirttiği gibi “kırk İngilizcemi.” Aylar öncesinden kurguladığımız davetli konuşmacıların aktardığı güncel olgular ile ilişkili tartışmalar, atölye sürecinde öğrencileri etkileyen temel konular oldu. Kent plancısı ve sosyoloğu Ayça İnce; Pera bölgesi hakkında tarihi bilgileri içeren sunumunun yanı sıra

bugünlerde çok tartışılan “gentrification” (makkelleştirme-soululaştırma) projelerinin arka planı hakkında bilgiler vererek, 6-7 Eylül olayları ve Galataport gibi kentin sosyal ve kültürel katmanını etkileyen farklı olgular işaret etti. Kent sosyoloğu Özlem Ünsal; İnce’nin aktardıklarını izleyen konuşmasında İstiklal Caddesi ile insan profillerinin, tüketim kültürü ile ilişkisini sorgulayarak özel ile kamusal alan tanımlarına dikkat çekti. Mimarlık tarihçisi Bülent Tanju ise Türkiye’deki mimarlık ve modernizm serüvenine farklı bir paradigmadan bakmaya çalışarak mimarlık hakkında yeni bir açılım getirmeye çalıştı. Yazar/küratör Erden Kosova 90’larda Türkiye’deki güncel sanatın dönüşümü ve sosyal-siyasi gerçekliklerin

alternatif duruşlarla ele alınmasıyla ilgili sanatsal pratikleri aktardı; sanatçı Gülsün Karamustafa ise Galata-Genova projesini aktararak öğrenciler ile kentler arasındaki yerel ilişkiye dair deneyimlerini paylaştı. Kültürel kodlar farklıysa “misafirperverlik” nasıl tanımlanmalı? Misafirperverlik, hangi “noktadan” veya “tarafından” tanımlanmalı? Misafirperverlik Esche ve Kortun’un konuşmasından sonra öğrenciler arasında en çok sorgulanan kavram oldu. Derida’nın çokkültürlü toplumda “öteki”, “tekel”ler arasındaki “misafirperverlik” kavramının “kontrol”, “sahiplik” ve kimin kimi ağırladığı arasındaki sorumlu ilişki atölye sürecinde hepimizin deneyimlerine yansdı. Danimarkalı öğrenci Daniel’in

serginin girişine sözde bayrak ve ulus-devlet arasındaki ilişkiye dikkat çekerek Danimarka ve Türkiye bayrağını asmak istemesi ve benim bu bayrakları indirmem; Chicago’dan Melia’nın kendi işini bir akşam yemeği olarak tasarlaması ve sergi alanında herkesin katıldığı bir akşam yemeği organize etmesi gibi “misafirperverlik” genimleri Bienalin açılışından önce münakaşa ve müzakere alanında gördüğümüz halimizi ve bu kavramın içinde kayboluşumuzu yansıttı.

Atölyenin ruhuna uygun işlerden biri Tel-Aviv Bezale Sanat Akademisi’nden gelen öğrenci Maya’nın, İstanbul IKEA’dan modern tüketim kültürünü temsil eden tipik bir mobilyayı alarak klasik bir Osmanlı lale

figürü ile manipüle etmesiydi. Kumbarcı Yokuşu’nda yıllardır atölyesinde çalışan sedef ustası Nihat Usta’nın yanında üç gün birlikte çalışan Maya, el işaretleri ile iletişim kurarak sedef işlemeli lale figürünü öğ-

renip şu anda sergide bulunan işini oluşturdu. Aylar öncesinden öğrencilere dağıttığımız makalelerden Ayşe Öncü’nün arabesk kültürü ile ilgili yazısından etkilenen Malmö Sanat Akademisi’nden Helen ise Pera Bale Okulu’ndan Sylvania adlı bir balerin ile çalıştı ve işini alt kültür-yüksek kültür arasındaki gerilime dikkat çekerek “kitsch” bir fotoğraf sergisine yerleştirdi. İnce’nin Galata-Tünel ile ilgili konuşmasından etkilenen bir grup Alman öğrenci, Chicagolu öğrenciler ile ortak bir proje geliştirdi: Kemer Country gibi kapalı yerleşimlerin kent içindeki konularını inceleyerek Levent’t e inşası süren Kanyon yerleşiminin reklam panolarını örnek alıp hayali bir sanatçı acentesi yarattılar. “Mysafir” projesi, sanatçılar ile birlikte yaşamak isteyen fa-

kat Tünel bölgesine değil kapalı yerleşim alanlarına yani tamamen ters yöne sanatçı pazarlayan bir acente. “Mysafir” projesi Kanyon, Kemer Country ya da Galataport gibi kentsel ayrımcılığı ileride keskinleştirecek kentsel yerleşimlere ironik bir yaklaşım. Son yıllarda “kent okuması” “kentsel müdahale ve taktik” gibi sıkça işlenen söylemsel kalıplar ile yine klasik bir kent atölyesini tasarlamışsınız; ev sahipliği konusunda fakat yine de yabancı olduğunuz bir kültür ve kente bakıyorsanız ne yapmalısınız? Her ne nedenle olursa olsun sorumlu olarak tanımlanan bir kent mekânı hakkında nasıl yaklaşım geliştirmeliyiz? Böyle bir mekânın bilinmeyen potansiyelleri ve farklılıkları nedir? Bu “bak-

ma” edimi hepimiz için geçerli olacak ve ilk adımda dil problemi (dilbilimsel ve kültürel), alışagelmüş kent mekânı ile ilişkimiz, basmakalıp kent taktikleri ve okumaları içeren bir edim. Sanıyorum bu atölyede ya da bu tarz atölyelerde en zor şey bu kente “bakma” edimimizi kolektif bir çalışma çerçevesinde aşabilmek hem de kendi disiplininizin depolamış olduğu epistemolojik metotların pratiğimizdeki etkisini azaltabilmek. Kültürel anlamda bir yenileme sağlayabilmek için günlük yaşamdan, sokaktaki bilgidten yararlanmaya ve yerel bağlama doğrudan ulaşmaya çalışan bu tarz atölyelerin farklı kent ve pratiklerine dair deneyimlere sahip katılımcılar için ev sahipliği yapmak ya da misafir olmak kolay bir süreç değil. ●

Yolculuk Nereye?

Doğu ile batıyı birbirine bağlayan İstanbul Boğazı’nda sanatseverlerle buluşan “İki Yaka Arasında” adlı sergi, Beşiktaş-Kadıköy sefer hattında Aykut Barka vapurunda 14 Ekim’e kadar görülebilir. 9. Uluslararası İstanbul Bienali ile paralel gerçekleştirilen sergide birçok sanatçının heykel, resim, fotoğraf, video ve yerleştirmeleri yer alıyor. Küratörlüğünü Derya Yücel’in üstlendiği sergi, doğu ile batı arasında, kimlik, mekân ve aidiyet sorunlarına değiniyor. Yüzünü hem doğuya hem de batıya çeviren sergi, iki yaka arasındaki seferleriyle küreselleşen dünyada sanatçının konumuna ve aidiyet tartışmasına değiniyor. Serginin kamusal mekânda gerçekleşmesiyle sanatçı, sanatın değiştirilebilir gücünün fark edilmesine ya da tartışılabilmesi için de bir kapı aralayacak. Böylelikle “İki Yaka Arasında” sanatçının toplumsal hesaplaşmasına da alan açacak. Kamusal bir mekânda, günümüz sanatının toplumla dolaysız karşılaşması anlamında farklı bir öneri niteliği taşıyacak olan sergi, genellikle sınırlı sayıda izleyicisine ulaşan güncel sanatın, topluma olan ilişkisinin değerlendirilebilmesi açısından da önemli bir adım niteliğinde. Yerli ve yabancı birçok sanatçı ve ziyaretçi tarafından izlenen “İki Yaka Arasında”, sanatçıların, heykel, resim, fotoğraf, video ve yerleştirmeleri dışında, belirli günlerde vapurda gerçekleştirilen performanslarla da yolcularına beklenmedik deneyimler yaşatıyor. ●

Küratör: Derya Yücel
Sanatçılar: Neriman Polat, Denizhan Özer, Murat Morova, Uluç Ali Kılıç, Yasemin Özcan Kaya, Berna İpek, Gül Ilgaz, Genço Gülan, Nermin Er, Nezaket Ekici, Mehmet Demirtaş, Deniz Aygün, Volkan Aslan, Burcu Ansoy.

Murat Morova’nın işinden görünüm

Uluç Ali Kılıç’ın işinden görünüm

Berna İpek’in işinden görünüm

KONUMLANDIRMALAR

MISAFİRPERVERLİK ALANI
Çeviride Kaybolanlar
Uluslararası Sanat Akademileri Öğrenci Atölyesi: 12 uluslararası sanat akademisinden 80’ın üzerinde profesör ve öğrencinin katılımıyla 9. Bienalin teması izleyen bu atölye, kent mekânının yeniden etkinleştirilmesinde, galeri mekânı dışında farklı sanatsal stratejilerin araştırılması, kent içinde yeni görsel iletişim yollarının tanımlanması ve mekâna özel sanatsal pratiklerin olasılıkları, taleplerini tartışmayı hedefliyor. Atölye sonuçları 15 Eylül itibarısıyla Antrepo No: 5’de sergileniyor.

KIOSK
Yaklaşık 200 yarınevi, süreli yayın, video ve sesli projeleri barındıran, devamlı büyüyen ve değişen gezici bir arşiv olan KIOSK, İstanbul’a tüm dünyadan toplanmış,

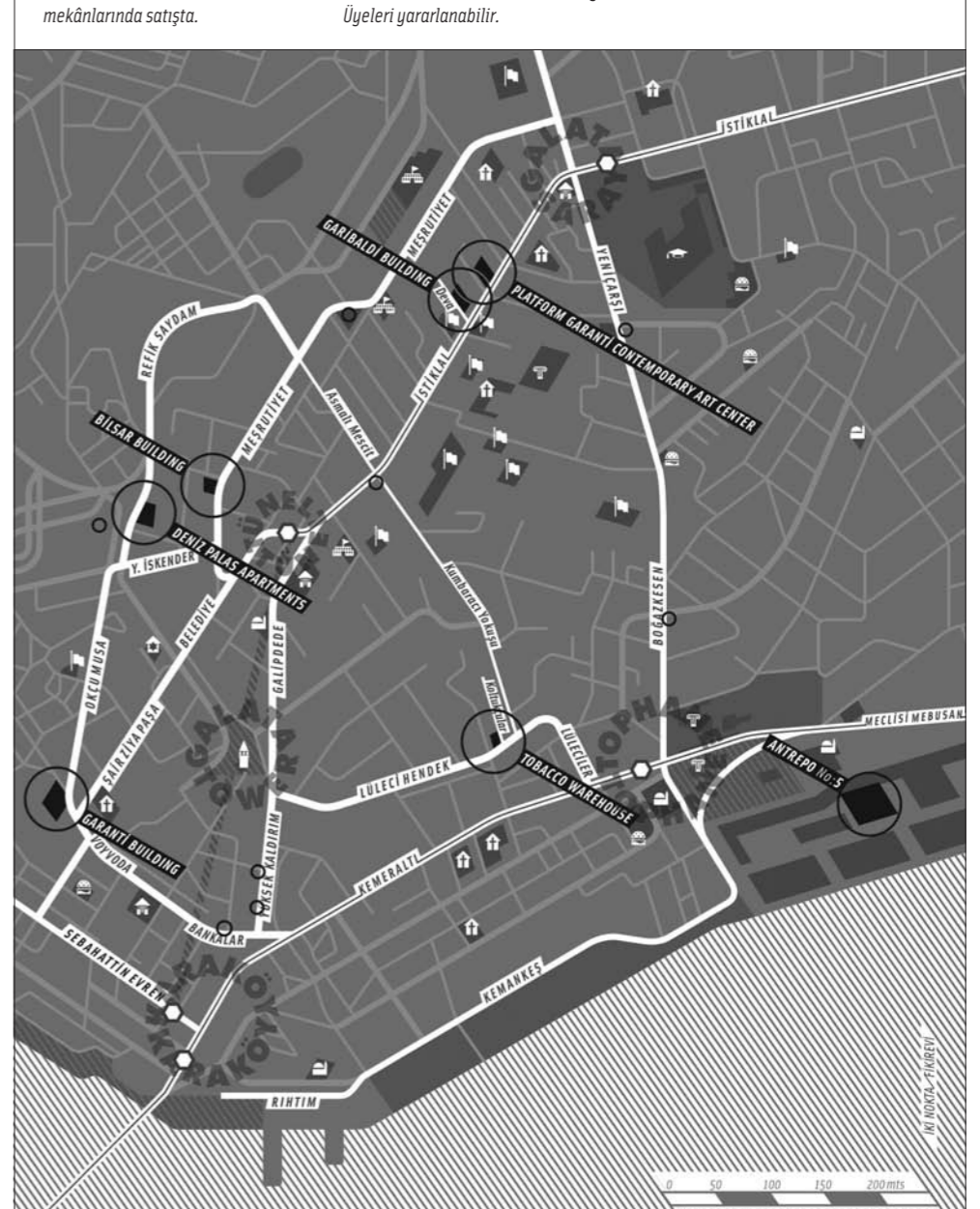
3000’den fazla çağdaş sanat yayımından oluşan bir koleksiyon getirecek. KIOSK, bienalin yayınladığı kitaplarla birlikte, İstanbul’da geçici ama eskiye olmayan bir kültür ve sanat referansı kitaplığı oluşturacak.
Proje: imalat hatası
Haftığı Grup Sergisi
Bienal süresince: Antrepo No: 5
Serbest Vuruş
Küratör: Halil Altındere
Bienal süresince: Antrepo No: 5
ROLL
Roll müzik dergisi ofisi, geniş müzik arşivi ve halka açık mekânlarla birlikte, Antrepo No: 5’te: Roll’un editörleri, bienal sırasında Misafirperverlik Alanı’nda bulunarak, derginin geçmişi, Türkiye’deki toplumsal değişim ve derginin 100. sayısından yola çıkarak çeşitli tartışmalar, gösterimler ve performanslar düzenleyecek.

İSTANBUL’DAKİ PARALEL PROJELER
Altmış Milyon Yaşında
Haldun Özer, Murat Morova, Uluç Ali Kılıç, Yasemin Özcan Kaya, Berna İpek, Gül Ilgaz, Genço Gülan, Nermin Er, Nezaket Ekici, Mehmet Demirtaş, Deniz Aygün, Volkan Aslan, Burcu Ansoy.
17 Eylül–30 Ekim 2005
Enstajasyon (in situ) 2005
Gün boyunca görülebilir.
Sarkuysan Binası/Frej Apartmanı, Şişhane Meydanı, BeYOğlu
..biz..biz kimiz
..and we ..who are we
November Paynter ve Jo Stella-Sawicka’nın plak seçkisi 15 Eylül–30 Ekim 2005
Büyükl. Londra Oteli, Meşrutiyet Caddesi No: 117, Tepebaşı
Perde Arkası
Canan Şenol
17 Eylül–17 Ekim 2005
Fotoğraf Enstajasyonu, 2005
Şahkulu Mah. Galip Dede Cad.
Yörük Çıkması No: 3, Tünel, BeYOğlu
Venice Biennale
Manchester Pavyonu’nun izniyle 15 Eylül–31 Ekim 2005
Bienal süresince her gece
Café Urban, Kartal Sok. No: 6/A Galatasaray, BeYOğlu

Atatürk Kültür Merkezi
Sürgünel Varoluş
Ali Cabbar
23 Eylül–7 Ekim
Atatürk Kültür Merkezi, Taksim
Borusan Sanat Galerisi
Yeriyüzü Hazal Bahçesi
The Garden of Earthly Delights
Barbara ve Zafer Baran
17 Eylül–12 Ekim
Pazar ve pazartesi hariç her gün 10:30–19:00
İstiklal Caddesi 421, BeYOğlu
www.borusansanat.com
Fransız Kültür Merkezi
Stockage I Stoklama
Luzia Simons
Fotoğraf ve enstajasyon
14 Eylül–28 Ekim
İstiklal Cad. No: 8, BeYOğlu
www.luziasimons.de
Galeri Apel
Komşu
15 Eylül–22 Ekim
Hayriye Cad. No: 7, Galatasaray, BeYOğlu
www.galleriapel.com
Galeri Nev
Tıkırında Her Şey
Canan Tolon
30 Eylül–28 Ekim
Pazar ve pazartesi hariç her gün 11:00–18:30
Maçka Cad. No: 33/B, Maçka
www.galerinev.com
Galerist
Üniforma
Leyla Gediz
14 Eylül–15 Ekim
Pazartesi–cuma: 11:00–19:00;
Cumartesi 12:00–18:00
İstiklal Caddesi Mısır Apt. No: 311/4, BeYOğlu
Garanti Galerisi
Sesmekân: Çağdaş Müzikte Mekânsal Çalışmalar
16 Eylül–28 Ekim
Küratör: Aykut Köksal
Varèse, Nenaşis, Stockhausen, Boulez, Cage gibi bestecilerin mekânsal çalışmaları.
Pazar ve pazartesi hariç her gün 11:00–20:00
İstiklal Caddesi 187, BeYOğlu
www.garanti.com.tr
Goethe-Institut İstanbul
Galeri Dürer
Anılının İzinde | Memory Lane
Bienal Portfoliyoları
İSTANBUL 1995 - CETİNE 2005
13 Eylül–30 Ekim
Küratör: René Block
Teutonia, Galip Dede Cad. 85, Tünel
İki Yaka Arasında
14 Eylül–14 Ekim
Küratör: Derya Yücel
Yer: Aykut Barka Vapuru, Beşiktaş-Kadıköy sefer hattı
Vapur saatleri için bkz. Beşiktaş vapur iskelesi ve otobüs duraklarındaki Wall afişleri

İki Yaka ve Ötesi
Two Continents and Beyond
18–28 Ekim
Uluslararası Karma Sergi
Küratör: Renee Vara, Asli Sümer
Aykut Barka Vapuru, Beşiktaş-Kadıköy sefer hattı
www.artsuser.com
İstanbul Fotoğraf Merkezi
Genç Soluklar-III Fotoğraf Sergisi
15 Eylül–29 Ekim
Düzenleyenler: Geniş Açık Dergi’si & İstanbul Fotoğraf Merkezi
Tarlabası Bulvarı No. 272, BeYOğlu
www.istanbulfotografmerkezi.com
www.genisaci.com/genicsuluklar
İstanbul Modern
Center of Gravity
Çekim Merkezi
17 Eylül–8 Ocak 2006
Küratör: Rosa Martínez
Pazartesi kapalı
Salı-pazar: 10:00–18:00
Her perşembe 10:00–20:00
(10:00–14:00 ücretsiz)
Meçlis-i Mebusan Cad. Liman İşletmeleri Sahası Antrepo No: 4, Karaköy
www.istanbulmodern.org
LabPlace İstanbul
14 Eylül–8 Ekim
Sanatçılar: Philippine Hoegen, Yasemin Özcan Kaya, Carolien Stikker
Her gün 14:00–19:00
Serdar-ı Ekrem Sok. 81/1, Tünel
Maçka Sanat Galerisi
Çaresizler / Despair
Şükran Moral
13 Eylül–15 Ekim
Pazar ve pazartesi hariç her gün 13:00–19:00
Eydam Caddesi, 31/A, Maçka
Proje 4L
Elgiz Çağdaş Sanat Müzesi
1988’den Günümüze Bir Kesit
Elgiz Koleksiyonu’nda bulunan yapıtlarından oluşan bir sergi.
Çarşamba-cuma: 10:00–19:00;
Cumartesi: 10:00–16:00
Harman Sok. Harmanı Giz Plaza, Levent
www.projel4.org
Sabancı Üniversitesi Kasa Galerisi
Serbest Giriş:
Kasa Galerisi’nin izledikleri
21 Eylül–25 Kasım
Marius Dahl, Antonio Cosentino ve Damien Louche-Pelissier
Bankalar Caddesi No: 2, Karaköy
Sevdğin ile beraber olamazsan canım beraber olduğunu sev...
If you can’t be with the one you love, honey...
Bob Partington’ın hayata geçirdiği ve çalışmaları sürdürdüğü proje mekân.
15 Eylül’den itibaren her gün açılır.
Kumbarcı Yokuşu No: 64
Gezici Apt., BeYOğlu
www.bobpartington.com

9. ULUSLARARASI İSTANBUL BIENALI
KÜRATÖRLER CHARLES ESCHÉ - VASİF KORTUN ASİSTAN KÜRATÖRLER NOVEMBER PAYNTER - ESRA SARİGEDİK ÖKTEM
SANATÇILAR HÜSEYİN ALPTEKİN / PAWEL ALTHAMER / HALİL ALTINDERE / YOCHAN AVRAHAMİ / YAEL BARTANA / OTTO BERCHM / JOHANNA BILLING / MICHAEL BLUM / DANIEL BOZHKOV / PAVEL BÜCHLER / PHIL COLLINS / SMADAR DREYFUS / LUKAS DUWENHÖGGER / MARIA EICHHORN / GARDAR EIDE ENARSSON / HALA ELKOUSKY / JON MIKEL EUBA / CERITH WYN EVANS / JAKUP FERRI / FLYING CITY / LUCA FREI / ERİK GÖNGRICH / GRUPPO A12 / DANIEL GÜZMAN / HATİCE GÜLERVÜZ / IRWIN / CHRIS JOHANSON / Y.Z. KAMI / KARL-HEINZ KLOPF / SERVET KOÇYİĞİT / YARON LESHEM / DAVID MALJKOVIĆ / ODA PROSIE / PAULINA OŁOWSKA / SYLKE OTTO-KNAPP / AHMET ÖĞÜT / SERKAN ÖZKAYA / ŞENER ÖZMEN / OLA PEHRSON / DAN PERJOVSKI / KHALIL RABAH / MARIO RIZZI / RUANGRUPA / SOLMAZ SHAHBAZI / WAEL SHAWKY / AHLAM SHIBLI / SEAN SNYDER / NEDKO SOLAKOV / SUPERFLEX - JENS HAANING / PILVI TAKALA / ALEXANDER UĞAY - ROMAN MASKALEV / AXEL JOHN WIEDER - JESKO FEZER / TINTIN WULIA
BIENAL MEKÂN LARI
Deniz Palas Apartmanı > Refik Saydam Cad. No: 191, Şişhane, BeYOğlu **Garanti Binası** > Bankalar Cad. Yamkappı Sok. No: 1–3, Karaköy **Antrepo No: 5** > Meçlis-i Mebusan Cad. Liman İşletmeleri Sahası, Karaköy **Tütün Deposu** > Lüleci Hendek Cad. Koltukcular Çıkması, No: 1, Tophane **Bilsar Binası** > Meşrutiyet Cad. No: 164, Şişhane, BeYOğlu **Platform Garanti Güncel Sanat Merkezi** > İstiklal Cad. No: 276, BeYOğlu **Garibaldi Binası** > İstiklal Cad. Deva Çıkması, No: 2, BeYOğlu
Tüm mekânlar pazartesi hariç, 11:00 – 19:00 / Antrepo No: 5, perşembe günleri saat 20:00’ye kadar açıktır.
YOLDA: Pawel Althamer > The Marmara Pera Hotel **Otto Berchem** > İstanbul sokakları **Karl-Heinz Klopff** > Galata bölgesinde altı nokta **Superflex - Jens Haaning** > Kopenhag sokakları
İLETİŞİM Uluslararası İstanbul Bienali, İstanbul Kültür Sanat Vakfı İstiklal Caddesi 146 BeYOğlu 34435 İstanbul
T: 0212 334 07 63 F: 0212 334 07 18 E: ist.biennial@iksv.org • www.iksv.org/bienal
MEDYA İLİŞKİLERİ İdil Kartal, Ayşe Bulutçtu T: 0212 334 07 87 F: 0212 334 07 16
E: idil.kartal@iksv.org • ayse.bulut@iksv.org
BİLET FİYATLARI
Sınırsız 9B: 25 YTL
(Bienal rehberi dahilidir)
Tam Bilet: 15 YTL
(Bienal rehberi dahilidir)
İndirimli Bilet: 7 YTL
(Bienal rehberi dahilidir)
20 kişi ve üstündeki gruplar için 4 YTL
Sınırsız 9B ve rehberli tur fiyatlarından öğrenciler, 65 yaş üstü kişiler, öğretmenler ve Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği Üyeleri yararlanabilir.
İSTANBUL KÜLTÜR SANAT DOSTLARI PROGRAMI
Siyah ve BeYaz İKSD programı üyeleri % 25, Kırmızı İKSD programı üyeleri % 20 oranında indirimden yararlanabilir. “Sınırsız 9B” ise tüm İKSD üyelerine % 10 indirimle satılacaktır.
İndirimli bilet ve rehberli tur fiyatlarından öğrenciler, 65 yaş üstü kişiler, öğretmenler ve Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği Üyeleri yararlanabilir.

ROLL STANDINDA BU HAFTA (ANTREPO NO: 5 / MISAFİRPERVERLİK ALANI)	
7 Ekim, Cuma Fotoğraf Sergisi Avrupa? Serkan Taycan Türkiye’nin bir AB ülkesi olmasından en çok etkilenen kesim 10’lu yaşların sonunda, 20’li yaşların başında olan gençler. O gençler nasıl bir zihniyet dünyasında yaşıyor, Avrupa onlar için ne ifade ediyor? Portreler, “cümle-alem”ler. (10 Ekim’de sona erer) Müzikli Filmler Gösterimi: 16.00–19.00 Bu Şarka Kimin? Adela Peeva / 70 d.k. “Kablibim” şarkısının ardındaki gerçeğin araştırılmasının komik, dramatik ve trajik hikâyesi. Bela Bartók Sezgin Türk / 53 dk. 1936’da Halkevlere’nin davetisi olarak Türkiye’ye gelen ünlü Macar besteci Bela Bartók’un Adana yöresinden derlediği ezgiler ve bunların bir kısmının Macar halk ezgiyle benzerlikleri. 8 Ekim, Cumartesi Müzikli Filmler Gösterimi: 17.30–19.00 Sipsi Ethem Özgüven / 18 dk. Yok olan bir Anadolu enstrümanının öyküsü. Ormanlar Arasında Gulya Mirzazev / 59 dk. Denizli Acıyapam’da yaylada yaşayan yöresel müzisyen Hayri Dev’in bir düğünde “yarenlik” yapmak üzere çıktığı yolculuğun hayret verici öyküsü. 9 Ekim, Pazar Müzikli Filmler Gösterimi: 17.30–19.00 Sipsi Ethem Özgüven / 18 dk. Yok olan bir Anadolu enstrümanının öyküsü. Ormanlar Arasında Gulya Mirzazev / 59 dk. Denizli Acıyapam’da yaylada yaşayan yöresel müzisyen Hayri Dev’in bir düğünde “yarenlik” yapmak üzere çıktığı yolculuğun hayret verici öyküsü.	Denizli Acıyapam’da yaylada yaşayan yöresel müzisyen Hayri Dev’in bir düğünde “yarenlik” yapmak üzere çıktığı yolculuğun hayret verici öyküsü. Konser: 20.00–21.00 Roll Fişiz Konserler Serisi (4) Ulaş Özdemir ve Roll Bandosu Günümüz asıklarından tanışma ve hoşlaşmalar 11 Ekim, Salı Fotoğraf Sergisi Bilet Kalmadı Şahinde Akkaya Rock ortamlarından manzaralar; seyirciler ve sevgidilenler... (16 Ekim’e kadar sürer.) Film Gösterimi: 14.00–19.00 Son Sesler İsmet Arasan / 34 dk. Ubihlar ve dillerinin yok oluşu. Gül Adamları Ergün Yüksel / 17 dk. Sazlar, işçiler ve gölde geçen bir gün. Siyah Kalemler Sabahattin EYübuğlü–Mazhar Şevket İpsiroğlü / 12 dk. Esrarengiz ve kadim ressam Mehmet Siyah Kalemler’in resimlerinin öyküsü. 12 Ekim, Çarşamba Film Gösterimi: 14.00–16.00 78 Kuşak 78’liyer Vakfı Girişimi / 60 dk. 78 kuşağının tanıklıklarında 12 Eylül. 13 Ekim, Perşembe Film Gösterimi: 14.00–19.00 Son Sesler İsmet Arasan / 34 dk. Ubihlar ve dillerinin yok oluşu. Gül Adamları Ergün Yüksel / 17 dk. Sazlar, işçiler ve gölde geçen bir gün. Siyah Kalemler Sabahattin EYübuğlü–Mazhar Şevket İpsiroğlü / 12 dk. Esrarengiz ve kadim ressam Mehmet Siyah Kalemler’in resimlerinin öyküsü.

Roll konserleri herhangi bir güne ait bir bienal bileti ile ücretsiz olarak izlenebilir.

Genç araştırmacılar kentsel yapıyı tartışıyor: "İSTANBUL FRAGMENTED?"

"Kent okumalarını çoğaltın, araştırmalar ve işlevsel çalışmalar değil." ROLAND BARTHES

İPEK AKPINAR & NURBİN PAKER*

Son yıllarda kent, kentsel kültür, kentlerin kimliklerinin ve kentsel yaşamın görsel ve metinsel temsili gibi konular, beşeri bilimler alanındaki kültürel araştırmalar, kentsel sosyoloji, kültürel antropoloji, kentsel ve kültürel coğrafya, mimarlık, mimarlık tarihi, kentsel tasarım gibi farklı disiplinlerden araştırmacıların ilgi odağını oluşturmaktadır.

"Kent nedir?" sorusuna her araştırmacı, biraz da kendi formasyonuna, içinde yetiştiği disipline göre yanıt vermektedir. Kimileri büyük olaylara odaklanırken (olimpiyatlar, Formula 1, UEFA kupası gibi önemli olaylar veya sanatçılar, politikacılar, ünlüler, süper zenginler), kimi araştırmacılar da kentin günlük hayatına, dünyevi olana (otobüs durakları, küçük dükkânlar, pasajlar, gizli dar küçük mekânlar) ve bunların günlük hikâyelerine ve imgelerine odaklanmaktadır. Siegfried Kracauer, "mekânsal imgelerin, toplum düşleri" olduğunu yazır. İşte bu kapsamda özel/marjinal mekânlardaki deneyimleri yazmak/betimlemek önemli. Bu mekânlar, insanın varlığını izlerinin adeta "network"ünü oluşturmaktadır. Walter Benjamin'in deyişle "optik bilinçaltı mekânları"na eşilen yeni araştırmalar yapmak giderek önem kazanmaktadır. Büyük anlatıların sonu olarak adlandırabileceğimiz içinde yaşadığımız dönemde, yeni çalışmalarda fark yaratan olgu, genç araştırmacıların, kenti yapayı (*sentetik*) bir bütün olarak ele almak yerine, kentsel karmaşık yapının "katman"larına, "parça"larına odaklanmalarıdır.

Özellikle küreselleşme döneminde insan algılamasının ötesinde değişen kentin, günümüzde araştırılmasına zorlaştı. Değişen kentsel çevre ve kentsel toplum yapısı, "parçalı" ve "kaotik" bir yapı sergilemekte. Pek çok düşünür bu karmaşıklık üzerine yazıp-çizmekte. Jean Baudrillard'ın hiper-gerçeklik terimiyle ifade edebileceğimiz, kendi referanslarına sahip bir dünya söz konusudur. Bölgesi bir dünyada, kültürün-sanatın da hiper-gerçek bir durumu

var. İşte bu bağlamda, kentsel "heterotopyalar" olarak ifade edebileceğimiz durumu, dönüşen/değişen kente, yeni bir bakış açısıyla yeniden nasıl bakılabileceğini gösteren kesim sanatçılar ve onların çalışmaları üzerinde okumalar yapan genç araştırmacılar. Bu iki grup, bizlere yeni anlam katmanlarını ve bu yeni anlamların nasıl okunacağını göstermektedir. Ticari ve turistik mantık, kenti, imgeler olarak sürekli şekillendirirken; sanatçı ve genç araştırmacılar, değişen kente alternatif bir eleştiri getirir. Görsel sanatlar, fotoğraf, film, dans vb. hep kent ile yüzleşme platformları olarak ele alınabilir. Bu kültürel alanlar da genç araştırmacıların ilgi noktasını oluşturur ve bir dizi tartışmayı gündeme getirir. Bu bağlamda, genç araştırmacıların çalışmalarında, şimdiye dek üzerinde yoğunlaşılmayan farklı kentsel durumların açığa çıkarılmaya çalışıldığını, sade/günlük hayatların ve mekânsal imgelerin irdelediğini, toplumsal sorunların altının çizildiğini görmekteyiz. İnsan varlığının kentteki tüm ontolojik potansiyelini araştırmak için öncelikle mekânın işaretlerini okumak, kodlanmış anlam sistemini irdelemek kadar, mekânı deneyimleme, *holistik* yöntemi de araştırmaya katma genç araştırmacıların/sanatçıların uyguladığı bir yöntem.

Çeşitli yorumlara açık kentsel mekânda, değişken ve üst üste çıkışan anlamlar söz konusu. Bu da bütüncül ve tümleyici bir kent betimlemesini engellemekte. Ne kadar farklı okumalar sunulursa sunulursa, sırf anlamsal bir okumayla da kentin bütününe erişilemeyeceğinin farkında olan genç araştırmacı ve sanatçıları, kent ile "symbiosis" tarzı (birbirinden farklı iki canlının ortak yaşaması gibi) bir ilişki içine girmeyi tercih etmişler. Bu durumda, adeta Roland Barthes'in "kenti decode etmek yerine yaşamak" sözünü ispatlarcasına, kent ile konuşmak, kenti dinlemek, hatta "flâneur" gibi kentte dolanmak, çalışmalarının bir parçası olmaktadır. Yeni araştırmalarda hedef, kenti, kentsel kimliği, kent kültürünü, metinsel ve görsel temsili aracılığıyla yansıtmak; kenti, yapayı bir bütün olarak görmeyen, kenti/kent-

21-24 Eylül tarihinde gerçekleşen İstanbul Fragmented'tan

liyi sorgulayan, kentsel kimliğin oluşum sürecini aydınlatmak için yeni tavırlar geliştirme yönünde. Bu çerçevede, kent mekânının metinsel ve görsel temsili, yeni bir terminoloji ve yeni bir bakış açısı ile yeniden yaratıldığı tartışma ortamlarını oluşturulması önem kazanmaktadır.

Neil Leach, kent okumalarımızı ve kent deneyimlerimizi, paralel olarak çoğaltabileceğimizden bahseder. Bu bağlamda, kenti bilmek için kesin yöntemler yok, ama bir dizi yaklaşım ve Michel de Certeau'nun deyişle, taktik/strateji var. Doğal olarak, içinde yaşadığımız disipline ve aldığımız formasyona göre, yöntem ve sorular sorular değişim göstermektedir: doğru cevap yok ama, araştırmada doğru sorular var. Bu çerçevede, "kent nasıl okunur", "kentsel izler nasıl sürülür", "kent üzerine daha genel kuramsal çalışmalar nasıl oluşturulabilir" veya "kentsel motiflerin günümüz sanatındaki estetik tutumu nedir" sorularının ele alındığı tartışma platformları yaratmak, genç araştırmacı ve sanatçılara karşılıklı görüş alışverişini olanağı sunmak temel amaç.

Bu çerçevede düzenlenen "İstan-

bul Fragmented 05" başlıklı sempozyum, 21-24 Eylül tarihlerinde İTÜ Mimarlık Fakültesi, Taşkışla Binası ile Koleksiyon-Maslak Yerleşkesi'nde gerçekleşti. "İstanbul Fragmented 05" in amacı, hem İstanbul kenti üzerine, hem de genel olarak kentin tarihi-kültürel-gelecek kimliklerinin görsel ve metinsel temsiliyetini-algılanmasını üzerine farklı disiplinlerden araştırmacıların çalışmalarına tartışma platformu sunması ve yeni çalışmalar yön vermesidir. 9. İstanbul Bienali paralel etkinliklerinden olan "İstanbul Fragmented 05", kent nedir sorusuna cevap vermekten çok, genç araştırmacıların, sanatçıların ve profesyonellerin, mimarlık-kent üzerine görüşlerinin ortaya konduğu bir tartışma platformu yaratmıştır. Bienal sanatçıları, küratörlerini ve genç araştırmacıları bir araya getiren sempozyumda konular, geçmiş-bugün-gelecek çerçevesinde ele alınmıştır. "İstanbul-geçmiş", "kentsel temsiliyet: gerçeğin temsiliyeti/gerçeğin kaybı/gerçeğin çarpıtılması", "gelecek için spekülatif izdüşümler" başlıklarında 15 ülkeden farklı disiplinlerden (mimarlık, kentsel ta-

sarın, sosyoloji, antropoloji, sanat) 80 konuk konuşmacı, genç araştırmacı, profesyonel ve öğrenciler katılmıştır. "İstanbul Fragmented 05" tartışmaları, İstanbul Bienali eş küratörü Vasfi Kortun ile İTÜ Mimarlık Bölümü öğretim üyelerinden Arzu Erdem, Semra Aydın ve Arda İnçeoğlu tarafından yürütülmüştür. Bu çerçevede, davetli konuşmacılardan, Davide Deriu, düşünür Michel de Certeau'nun metninden hareketle metinsel bir kentsel okumaya odaklanırken, Victoria Schmidt-Linsenhoff, "stereotip"ler ve oryantalizm üzerinden bir sunum yapmıştır. Henning Bech, kentsel karmaşaya ve kaotik bölgelere odaklanmıştır. Öte yandan, Murat Germen, Emre Erkal ve Marjetica Potrc, kendi çalışmaları ve başka sanatçıların işleri üzerinden kentin görsel temsiliyetini ortaya koymuşlardır. Otto von Busch, Klas Ruin, Evren Uzer'in koordinatörliğindeki VROOM grubu ise, davet ettikleri altı farklı mimarlık/tasarım okulu ile kentsel alrı

üzerine bir atölye çalışması gerçekleştirmişlerdir. Ürettikleri mekanik aletler aracılığıyla, İstanbul'da görsel, işitsel ve harekete dayalı keşiflerini konferans katılımcılarıyla paylaşmışlardır. Bienal sürecince devam edecek sergileriyle Murat Germen ve Nazlı Sanberk, kent ve mimarlık üzerine odaklanan çalışmalarını ortama katılmışlardır. Konferanstaki sunumlar, Koleksiyon'un ev sahipliğinde düzenlenen "İSTANBUL FRAGMENTED? the city fragmented?" konulu panelde, İpek Akpınar'ın moderatörlüğünde, konuk konuşmacılar, sanatçılar, oturum yürütücüleri ve tüm katılımcıların iştirakiyle bir platforma ele alınmıştır. Konferans sunumlarının, workshop ve tartışmaların, yakın zamanda uluslararası bir yayına dönüştürülmesiyle, daha geniş bir kitleye ulaşılması hedeflenmektedir. "İstanbul Fragmented 05", 9. İstanbul Bienali kuramsal paralel etkinliği olarak, konferans danışmanlarından, yakın zamanda kaybettiğimiz Prof. Dr. Hülya Yürekli ve Prof. Stefanos Yerasimos anısına gerçekleştirilmiştir. ● www.if2005.itu.edu.tr * İTÜ Mimarlık Fakültesi öğretim üyeleri

İçeriden Bakış

NOVEMBER PAYNTER

Peki, bu gerçek mi?

Bienalin en sık sorulan sorusundan kaçmanın yolu yok gibi görünüyor: "Peki, bu gerçek mi?". Açlıştan bu yana, defalarca sokaklarda bienal izleyicileri, geceye son biralar içilirken yerli ve yabancı dostlar ve Mardin'de ABD Devlet Bakanlığı'na düzenlenen turistik bir gezide öğle yemeği sırasında çok sayıda Amerikalı tarafından durduruldu ve bu soru bana soruldu. Onların tüm bu şüpheleri yüzünden, her seferinde ve bir kez daha kendi kendime bu durumun "gerçek" olup olmadığını sorguladım.

Bu sorunun bu derece merak uyandırıcı olmasının nedeni, bienaldeki iki yerleşmeye ilişkin olarak sorulması ve Michael Blum'un *Safiye Behar'ın Anısına* ve Khalil Rabah'ın *Filistin Doğal Tarih ve İnsanlık Müzesi* adlı işlerinin her nasılsa karşılaştırma yapma isteği uyandıran bir arena, tek bir nefeste telaffuz edilmesi.

Yaklaşım, mantıksal temel ve biçim bağlamında birbirinden tamamiyla farklı olmalarına rağmen, karşılaştırıldıklarında, Blum ve Rabah'ın işleri müzenin sanat sergisi yerini alabilecek rolü, tarihsel yorumun geçerliliği, sanatçının sorumluluğu ve sığılenceyle desteklenen gerçekliğin düzeyi üzerine bir diyaloga ateslemektedir.

Deniz Palas'ta yulcan katlara doğru çıkan ilk Rabah'ın müzesi ile karşılaşıyoruz. İş, bütün anlam ve amacı itibarıyla, bir el işi seçkisini cam vitrinler ve gösterim odalarında sergileyerek, oldukları gibi sunuyor. Genel görünüm klasik bir müzeyi andırıyor: Ana giriş açılan bir bilet masası, bir araştırma mekânı ve kafede son bulan biriri ardına sıralanmış topolojik yerleşmeler. Bu müzenin otantikliğine duyulan inanç, sadece müzenin tüm bileşenlerinin Rabah tarafından zeytin ağacının mümkün olan tüm kısımlarının kullanılması ve işlenmesiyle meydana getirildiği anlaşıldığında sekteye uğruyor. Fakat örneğin bir üyün zeytin kültürünü lanetli bir göktaş gibi sunan bu kişisel arşiv Rabah'ın müzesini diğerlerinden daha az gerçek yapar mı? Onun için okuma ve araştırma odası bu türden bir gerçekliğin farklı versiyonları arasında bir geçiş sağıyor. O burayı "henüz çözülmemiş ve işlevinin muğlağlaştığı boşluk" olarak tanımlıyor. İnsanların kendi işlerini yapabileceği ve müzenin kısımlarını üzerine düşünebileceği bir mekân - tam da var oluşundan geri kalan gerçekler bunlar. Müzenin kalan kısmı sanat olarak karşılanabilirken, tam da burada bu kavramlar belirsizleşiyor.

Bir sonraki katta ise Atatürk'ün sevgilisi Safiye Behar'ın içinde yaşadığı apartman dairesi Blum tarafından yeniden yaratılmış. Duvar panellerindeki mektuplar, fotoğraflar, kişisel eşyalar ve hatta torununun büyükannesinin bu ilişkisini onaylar görünün bir röportajı çiftin ilişkisinin tarihini anlatıyor. Yine müzevari bir gösterim biçimi söz konusu, fakat bu sefer el yapımı işlerden oluşan koleksiyon Rabah'ın yerleşmesinde olduğu gibi tarihsel gerçekleri temsil etmek yerine kolektif bir biçimde var olması muhtemel bir tarihin olabirliliğini öne sürüyor. Bu noktada sorulacak soru "gerçek olup olmaması önemli olmadığı" için "bu gerçek mi" olmamalı. Her iki durumda da Blum'un işi eşit derecede tartışma doğurur bir hal alıyor ve daha da talepkar sorular zincirine bir halka daha ekliyor.

Bu noktada bu iki yerleşmenin gerçek olup olmaması, deneyimlenmelerine bağlı kişisel bir reaksiyon haline geliyor. Her iki işe de benzer biçimlerde tepki veren ziyaretçiler bir şekilde aldatılmış hissine kapılmış görünüyorlar: sanki bir sır perdesi aralanmış da sonra bu sır ellerinden alınmış ya da herkesle hemencecik paylaşmış gibi. Belki de "gerçek" olup olmadığını sorma ihtiyacı bir müzenin varsayılan otoritesi ve yeni bir şeyi ilk kez keşfedebileceğini vaat eden samimiyet hissini tetiklediği çocukça bir küstahlığın ve sefanın basit bir yansımasıdır. Hem Blum'un hem de Rabah'ın işlerinde müzelerin varoluşlarını belirleyen kişisel olarak keşfedilme süreçlerinin ta kendisi. Bu yüzden "gerçek" olup olmadıkları sorusu da kuramsal sorumluluk etiketi olmayan bir müze ile karşılaşıldığında içine düşülen zihinsel karmaşa ve kuruntu semptomuna bağlanabilir. İzleyici böyle bir durumda eksiksiz, gerçeğe dayalı ve itiraz kabul etmeyen bir yanıt alabilmek üzere kime döner? Sadece kendine. ● [çeviren: Meral Camcı]

ÖNERİ VE UYARILAR | TIPS AND WARNINGS | PÊŞNİYAR Û BALKIŞANDIN

Hastalara bakılıyor Care here if you are sick Li nexweşan mizedekin	Ücretsiz doktor Doctor, no charge Bijikê belaş	Hastalara yardım ediliyor Help if sick Alîkariya nexweşan dikin	Doktor Doctor Bijîşk
Polis memuru Police Officer Polîs	Burada polis memuru oturuyor Police Officer lives here Li vir polis diji	Çabuk geç! Hakim burada oturuyor Go by quickly! Judge lives here Zû debas be, dadger li vêrê diji	Karakol, mahkeme Police Station, courthouse Dadgeh, qereqol
Köpek Dog Küçük	Köpeklerle dikkat Beware of dogs Li küçikan diqat bike!	Dikkat! Havlayan köpek Warning! Barking dog Diqat! Küçikên diewte	Köpek Dog Küçük
Ev sahibi evde yok Owner out Mazûvan ne li mal e	Ev sahibi evde Owner in Malxwê li malê ye	Evde kimse yok No one home Kes li malê tune ye	Evde biri var Someone home Yek li malê ye

Otto Berchem'in Geçici Geçen Kişi'sinden « 4 » "Geçici Geçen Kişi" isimli proje, Hobo'ların artık kullanılmayan resimsel alfabesini İstanbul'da tekrar hayata döndürüyor. Hobo, 19. yüzyılın sonuyla 20. yüzyılın ortası arasındaki dönemde ABD'deki yurtsuz göçmen işçilere verilen bir isim olarak kullanılmış. Kargo trenlerine kaçak binerek ülkeyi gezen, nerede ne iş olursa yapan Hobo'lar, diğer yoldaşlarına iş bulmak ya da beladan sakınmak için bu işaretlerle yön gösterirdi. Genellikle tebeşir veya kömürle kaldırımlara, binalara, tren vagonlarına ve yol levhalarına çizilerek uygulanmış ve bu yolla yaygınlaşmış Hobo Kültürü, ABD'de İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra büyük oranda kaybolmuş. Günümüzde ise bu işaretler yerini, cep telefonları ve e-posta'ya bırakmış durumda." OTTO BERCHEM

Dinlenen Bienal, Koşan Müze: Bir Müzebienal Olarak "Eindhovenİstanbul"

Hüseşin Alptekin, *Tark Truck*, 1995 (enstalyondan görünüm)

Gülsün Karamustafa, *Erkek Ağlamaları*, 2001 (videodan görüntü)

László Moholy-Nagy, *İşik-Mekân-Modülator*, 1922-1930, replika 1970, Van Abbemuseum Koleksiyonu

21. yüzyılı arşınladığımız şu dönemde, güncel sanat São Paulo'dan Gwangju'ya, Venedik'ten Havana'ya dünyamı dört bir yanında gerçekleşen bienallerin etkisiyle şekilleniyor. Egzotik nesnelere Avrupa ve Amerika'nın beğenilerine sunmak amacıyla düzenlenen dünya sergileri düşüncesi, bienallerin oluşum ve gelişim sürecinde dönüşerek, durağan sergiler yerini, tüm dünyayı etkileyen ve yapıtlarla tartışmaların dolanımının çoğalış hızlandığı bu etkinliklere bıraktı. Yapısal esnekliği ve kültürlere etkileşim ve iletişimi teşvik etmesine rağmen yarattığı etkinin suresi kısıtlı olan bienal, sanatın kendini hep uzak tutmayı başardığı o "boş zaman etkinlikleri" alanına kayma riskini bünyesinde taşıyor.

Tarihsel açıdan bakıldığında, müzeler kavramsal olarak bienallerin

karşısında yer almakta. Aslı görevi sanat yapıtını muhafaza etmek, araştırma konusu yapmak ve sunmak olan müze, zaman içinde bir bilgi ve kavram deposu haline gelmiş ve bunu gösterişsiz bir şekilde halkın kullanımına sunmuştur. Ancak geleneksel rolünü sürdürmekte zorlanan müzeler, bugün sunduklarının ekonomik ve toplumsal fayda açısından dönüşüne yönelik taleplerin baskısı altında. Yine de bilinçlendirme bir koleksiyonun biriktirecek damıtıcı bilgi, kolektif kültürel belleğin kaynağı olarak müzeyle farklı bir perspektiften bakmayı gerektiriyor.

İşte bu noktada Eindhovenİstanbul sergisi, müze ile bienal kavramsal ve fiziksel anlamda ilk kez bir araya getirerek, bienale durup geçmiş üzerinde düşünebileceği bir mekân sağlarken Van Abbemuseum

koleksiyonuna da hareket kazandırıyor. Bugüne kadar sanat yapıtı sunumunda birbirine karşı sistemler olarak kabul edilen bienal ve müze de bu şekilde iç içe geçiyor ve sergi, herhangi birinin değerinden daha az veya fazla egzotik, dışlayıcı veya popüler olmadığını kanıtlaymaya çalışıncasına İstanbul Bienali paralelinde izleyicileri buluyor. Müzeyle yabancı yapıtlarla müzenin tarihini oluşturanlar yan yana gelirken sunum bağlamları da iç içe geçiyor.

İstanbul Bienali'nden seçilmiş olan yapıtların bir kısmı insan, yaşam ve varoluşa dair daha genel felsefi sorular yönelirken, kendi içlerinde de bir kozmos yaratıp ve izleyiciye coğrafya bağlam veya etnik farklılıktan arı bir şekilde yaklaşmaya çalışıyor. İzleyiciler büyük bir çeşitlilik sunan sergideki yapıtların diğer

bir bölümü de belli toplumsal, ekonomik ve politik meselelere odaklanıyor. Çoğu durumda da son on beş yılda sanat ortamı büyük ölçüde hareketlenen İstanbul'la bir bağlantı kuruyorlar. Bienallerden seçilen yapıtlar Van Abbemuseum koleksiyonundakilerle bir araya geldiğinde de müze deneyimlerinin iletişimi geçtiği bir konuşma-tartışma ortamına dönüşüyor.

Sonuçta, Eindhovenİstanbul, iki kentin yanı sıra kurulum, sanatçılar ve izleyiciler arasındaki farklılıkların bir köprüle birbirine geçirmeyi, uzak mesafelerle konumlanmış iki yerin belli yerlerle bağlantısı olan bir yapıtı seçkisiyle portresini çizmeyi amaçlıyor. ●

Uzay Gemisinden Halk Otobüsüne: Peki Bundan Sonra Ne Olacak?

İstanbul Bienali, uzay gemisi uzaklığından halk otobüsü yakınlığına dikey iniş yaptı bir kere!

Yani, artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak, olmamalı.

MURAT ODABAŞI

Bienal açılışının ertesinde Phil Collins'in verdiği nefis karaoke partisinde keyiften dört okey olan Vasif Kortun "galiba bugüne kadarki en iyisi" dediğinde, henüz Hüseyin Alptekin'in kapı aralığından bana gösterdiği atlar dışında bienalden bir şey görmüş değildim. İzleyici kalabalığı-

nin erimesini beklemekten, bienali görmek bana neredeyse iki hafta geç nasip oldu. Bu süre zarfında, 9. İstanbul Bienali'nin her şey bir yana iyi partileyen sanatçılarıyla anlatacağı dışında bildiğim bir şey yoktu. Sonunda iki günümü ayırıp görebildim şu çok konuşulan bienali. Bu arada sergi mekânlarında yer alan işler hakkında ben görene kadar yeterli kadar yazılıp çizildi elbette. Genel

olarak kontekste uygun ve kaliteli işlerin ağırlığını kabul etmek lazım. Yine de, mesela, bienale eş dost kontenjanından sızmış izlenimi bırakan Silke Otto-Knapp'ın bön pentürlerine ne demeli? Ya da Jakup Ferri'nin çerez misali sağa sola serpiştirilmiş, zaten aşına olduğumuz, te-bessüm uyandıran işleri nasıl olmuş da küratörler nezdinde hoş bir seda bırakmayı başarmış? Ama diğer

yandan da mesela Johanna Billing'in harika videosu Sihirli Dünya'dan yansıyan, konuşamadıkları dilde duygulu bir şarkı söylemek durumunda bırakılmış çocukların yabancılığın, acemi ve şaşkın yüzleri unutulacak gibi değil. Ancak, bütün bunlar bir yana, 9. İstanbul Bienali'nin, duruşu ile ilgili olarak tek tek bireysel işlere değil de öncelikle ne-yi başardığına bakmak lazım.

Geçmiş yıllardan alışık olduğumuz seçkin bienaller hatırlanınca, bu bienalin böyle büyük ilgi görmesi en sevindirici hadise. Değişik kesimlerden meraklı kalabalığın sergi mekânlarında yer alan işlerin önünde uzun uzun vakit geçirmesi ve ilişki kurma çabası, eski bienallere kıyasla bir şeylerin dramatik değişikliklere uğradığını gösteriyor. Paulina Ołowska'nın halılarına "hay maşal-

lah!" yorumu yapan en yavan film festivallerimizin gedikli teyzelerden, Phil Collins'in resmen kaçırıp götürdüğü Deniz Palas'tan bir türlü ayrılmak istemeyen liselilere kadar birçok kesim kendine göre bir şeyler buluyor. Belli ki bu bienal sokaktaki insanı misafir etme istekliliği konusunda öncekilerden fersah fersah ileride. İstanbul insanının bu kadar rahat ilişki kurabileceği başka bienaller görecektir mi? Bunu sadece zaman gösterecek.

Bienal dışında da sanat adına çok şey var. İlginç, sarhoş edici bir enfasyon yaşanıyor. Tünel-Taksim hattına serpiştirilmiş bildik tekin-sizlikte sergilerden, bienal vesilesiyle İstanbul'a yan turistik çıkarma yapmış sanat panayırn abonesi güruhlur için özenle kotarılmış ticari galeri sergilerine, istemediğiniz kadar sanat var. İstanbul Modern'deki şöretler kumpanyası da işin cabası. Her sabah yenilerine uyanıyoruz. Pasaj girişlerine, dükkân vitrinlerine dağılmış monitörlerde artık ijiçe karbon kopyası duran kanamalı yüzler, yoldan geçenlere yalvarıyor, iki dakika durup acılarına kulak versinler diye. Eh, siz misiniz bunca zaman susup tam da bienal mevsimi hikâyesini anlatmaya kalkan, olacağı budur işte...

Her neyse, konumuza dönelim. Gözden kaçırılmaması gereken önemli bir nokta var. Her daim dile getirilen, sergiyi seçkin tarihi mekânlardan halkın ayağına getirme stratejisi için sadece görünen yüzü. Bence, 9. İstanbul Bienali, başansım önemli bir ölçüde küratörlerin erkenden yürütmeye koyulduğu zekice tanıtım kampanyasına borçlu. Bugün artık konuşulmuyor ama, bienalden neredeyse beş-altı ay önce mekân sorunlarını öne sürerek "bienal tehlikede" diye ortalığı ayağa kaldıran Kortun ve Esche, Garanti Platform'un konferans salonuna topladıkları basın ve dinleyici kalabalığını için sonunda "ulus-devlet yalanı" gibi haddini aşan konularda atışmalar dinlemek zorunda bırakmışlardı. Bu çok önceydi tabii. Ancak, bienale kadar geçen süre içinde de küratörler boş durmadı. Televizyon ekranları ve gazete sayfalarında sık sık bienal sanatçısı ve yan aktivite haberleri ile sistematik şekilde bienale ısındırıldık. Nereden bakarsanız bakın, kampanya aynı hızıyla devam ediyor. Sanatçı Michael Blum'un Safiye Behar şakası, geçtiğimiz günlerde "Beş N Bir K" ekranına taşınarak "bilimsel" çözümlere maruz bırakıldı. Şu aralar ise, dikkatle pompalanan bir efsane gayet güzel ilgi topluyor. Misafirperverlik Alanı'ndan indirilen, sanatçı Burak Delier'in fotoğrafı! Bu işi kaç kişi gün yüzüyle gördü bilemem, ama sırta kadem basan fotoğrafın aurası ortalığı öyle bir sardı ki, sanki Robert Smithson'un Spiral Jetty'sinden bahsediyoruz. Bienalin kapanacağı 30 Ekim'e kadar önümüzde uzun zaman var. Bakalım daha neler göreceğiz. Bir "insider" bilgisi almış değilim ama bu aralar medya gündemine düşmeye aday işler arasında süpermarket koridorlarında Kuran'dan ayet okuyan Wael Shawk'y'e dikkat etmek lazım diyorum. Şaka bir yana, önemli olan, bienalin konuşuluyor olması ve halkın ilgisinin çeşitli şekillerde diri tutulmasıdır.

Sanırım 9. İstanbul Bienali ile ilgili olarak irdelenmeyi hak eden en mühim konu, herhalde ortaya konan aşılması zor bienal standardıdır. Mütevazı imkânlarla ortaya umulmadık bir gösteri koydu küratörler. Durumu bundan sonraki bienallere talip olacak yeni küratörler düşünsün, demek lazım. İstanbul Bienali, uzay gemisi uzaklığından halk otobüsü yakınlığına dikey iniş yaptı bir kere. Bu şehirde bundan böyle eski usul kokmaz bulmaz bienaller yapmak çok çok zor. Yani, artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak, olmamalı... ●

Sanatçıların hikâyeler anlatmaktan korkar olduğu zamanlar vardı. Sanatın minimal, biçimsel, yalın olması gerektiği ve kendisi dışında bir şey içermemesi gerektiği söylenmişti onlara. Bu yüksek modernizmin zamanıydı ve o zamandan beri çok şey değişti, ama yine de anlatımcı tarza olumsuz yaklaşım pek de değişmedi. Yüzyıl başından beri, belgesel kullanımı sanatçıların açısından yaygın ve önemli bir araç haline gelmekle birlikte, bu hâlâ gerçek olayları yansıtmak ya da gerçekliği kaydetmek olarak agılanmaktaydı. Kurmacanın kendisi ziyaf bir unsur olarak kalmıştı.

9. Bienal, bizzat sanatın sadece sanat için olması ya da hikâyelerden kaçınması gerektiği şeklindeki bu anlayışın karşısında yapılandı. Sanatçıların çoğu anlatıyı, izleyicileriyle daha dolaysız bir iletişim kurmak ya da onları daha uzun süre kalmaya ikna etmek ve sanatçının dünyasına nüfuz etmelerini sağlamak için bir yöntem olarak kullandılar. İki örneği ele alalım, Nedko Solakov ve Michael Blum Deniz Palas'ta komşular. Solakov kendisine verilen boş daireyi, doğrudan dairenin her bir tozlu köşesine, elektrik düğmesine, her bir çivisine yaşam veren bir dizi gerçeküstü hikâye kurarak karşıladı. Buradaki hikâye, tekil ve süreklilik gösteren bir hikâye değil; sanatçının binada terk edilmiş, görüldüğü kadıyla pek de ümit vaat etmeyen malzeme üzerinden kurguladığı, bir dizi birbirine paralel olaylardan oluşmakta. Hepsi birlikte, edebiyatın eşini yaratamayacağı ama günümüz İstanbul'una dair bir takım ipuçlarına işaret etmekte anlatının baştan çıkarcı gücüne güvenen bir deneyimi, üç boyutlu bir uzamın olası biyografisini meydana getiriyorlar.

Bitişik dairede ise Michael Blum, uzun ve karmaşık bir hikâye anlatmakla birlikte mekâna tamamen farklı bir şekilde yaklaşıyor. Safiye Behar'ın hikâyesi Türk toplumu, Cumhuriyet tarihi ve kadınlığın rolü üzerine bir takım hassas konulara dokunuyor. Öncelikle akıllara getirdiği soru, elbette Safiye Behar'ın gerçekten var olup olmadığı. Daha doğru bir tepki ise Safiye Behar var olabilir miydi, eğer var olabildiyse, insanların bugün Türk tarihi ve kültürünü algılama biçimleri hakkında bu bize ne söylerdi, diye sorabilmektir. Onun öyküsü, hem Avrupa hem de ABD'de gerçekleşen 20. yüzyılın can alıcı ve devrim yaratan olaylarına değinen, bir etkilenme silsilesine işaret eden, olayların nasıl meydana geldiğini spontan bir biçimde batı kaynaklı modern kültür mitinden daha gerçekçi uygun bir şekilde yansıtan bir öyküdür. Safiye Behar'ın öyküsü zaman içinde tekrar tekrar bizlere anlatılan eski gerçekliklerden kendimizi kurtarmamız için bir yol olabilir. Şüpheli varlığı sayesinde, tarihin düşünce ve inançlarımız üzerinde ne derece belirleyici olabileceği üzerine kişisel bir duyarlık geliştirme şansını yakalayabiliriz, bu belki sadece sanatın, en samimi haliyle, izin verebileceği bir durumdur.

Hikâye anlatmak her şeyden öte, insanların güce sahip olmaları karşılık verebilmelerinin en yalın yollarından biridir. Her sistemde, ister totaliter ister demokratik olsun, güçlüler olaylar hakkında kendi geçmiş ve bugünlerine ait senaryolarını, kitlelere empoze etmek peşindedir. Tarih hep onların bakış açısından anlatılır ve alt sınıfların geçmiş hakkındaki görüşü, alternatif bir şekilde daha çok dostlar arasında birtakım anekdotların sessizce birbirine anlatılması yolu ile aktarılır. Devlet otoritesi gözünde bu hikâyeler oldukça güçsüzmüş gibi görünebilir, fakat çoğaldıkça imparatorluk çökerecek konuma gelebilirler. Bu gerçekçi görmek için eski Sovyetler Birliği'nde yapılan esprilerin yüksek kalitesini hatırlamakta yarar var. Bu hikâye anlatmanın gücüdür, Solakov, Blum, Rabah, Perjovschi, Altındere, Ferri, Özmen, Uğay/Maskalev gibi sanatçıların yaptığı gibi bazen şaka yollu, bazen de söylemek istediğini doğrudan söyleyen diğerleri gibi. Farklı iletişim kanallarını kullansalar da, onlar artık anlatıyı sanata katmaktan korkmuyorlar, bunu bir şekilde genellikle görsel yoldan ya da sıkça üç boyutlu olarak yaparken, işlerinin kendi bireysel imgelemlerinden nasıl olup da dışavurulduğunu daha kolay anlamamız yardımcı olabilecek biçimsel alanı koruyorlar.

9. İstanbul Bienali güncel sanatın ilgi alanlarında bir değişim oluşturacaksa, bu değişimin sanat pratiğinin radikal sınırında anlatı ve hikâye anlatmanın hak ettiği yerin tanınması olacağını umut ediyorum. Bundan böyle avangart bir pozisyona sahip olma iddiasında bulunmak için biçimci numaralara ya da militanca bir tavırla ilerici estetiğin ardına saklanmaya gerek yok. Artık geçerli olan yaklaşım, dünyaya yeni bir bakış açısı ya da anlayış sunarken, insanların erişebileceği bir mesafede biçim ve içeriğin uyumlu bir kombinasyonunu yaratmaktır. Ancak bu yolla sanat gerçek kaygılara değinebilir ve bireylerin düşünme biçimlerini değiştirmek suretiyle dünyayı değiştirebilir. İşte bu, bienal sanatçıların seçiminde aradığımız temel özellikti. Bu sanatçıların bazıının hikâyelerine verilen tepkiler düşünüldüğünde, bu tutum işe yararmış görünüyor. ●

[Çeviren: Meral Camcı]

Okur mektuplarınızı 2yilda1@iksv.org'a bekliyoruz!

tarihte bu hafta / ahmet öğüt

kemal dağlarca gezer koral müritoğlu akad

9 Ekim 1988

Kültür Bakanlığı, 36 sanatçıyı "devlet sanatçısı" ilan etti. Yaşar Kemal, Fazıl Hüsni Dağlarca, Hüseyin Gezer, Füreyya Koral, Zühtü Müritoğlu ve Lütfi Ömer Akad bu ünvanı reddettiler.

